

HUKUKİ AÇIDAN DEFİNE KEŞFEDEN KİŞİNİN HAKLARI

THE RIGHTS OF THE PERSON WHO DISCOVERS A TREASURE FROM A LEGAL PERSPECTIVE

Mehmet Mert ÖZYILDIRIM*

Özet: Türk Medeni Kanunu'nda verilen tanıma göre define; bulunmalarından çok zaman önce gömülmüş veya saklanmış olduğu ve duruma göre artık malikinin bulunmadığı kesin olarak anlaşılan değerli şeylerdir. Türk hukuku açısından bu tanıma uyacak nitelikteki bir definenin bulunması halinde ilgili eşya, içinde bulunduğu taşınır ya da taşınmaz mülk sahibine ait olmaktadır. Bulan kişiye ise yalnızca bir miktar ödül verileceği hükme bağlanmıştır. Fakat defineyi bulan kimsenin, ödül alacağına hak kazanabilmesi belirli koşullara bağlıdır. Öte yandan, bulan kişinin kazanabileceği ödül oranları da definenin tesadüfen bulunması ya da arama faaliyeti sonucunda bulunmasına göre değişebilmektedir. Bu bağlamda çalışmada, öncelikle hukuki açıdan definenin tanımı ve koşulları üzerinde durulacak, sonrasında ise keşfeden kişinin hakları çeşitli ihtimallere göre incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Define, Kültür ve Tabiat Varlığı, Ödül, Taşınır Mülkiyetinin Kazanılması, Kazı ve Sondaj

Abstract: According to the definition given by the Turkish Civil Code, valuable things that have been buried or hidden long before when they were discovered and depending on the case, the things which are precisely understood that has no owner anymore, are deemed as treasure. In terms of Turkish law, if a treasure that corresponds to this definition is found, the relevant item belongs to the owner of the movable or immovable property in which it is found. It has been decided that only a certain amount of reward could be given to the person who finds a treasure. However, for the right of the person who finds the treasure to receive a reward depends on certain conditions. On the other hand, the amount of the reward that the finder could gain may vary based on whether the treasure is found by chance or as a result of a deliberate searching. In this context, the study will primarily focus on the definition and

* Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Roma Hukuku Anabilim Dalı, mertozyildirim@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7663-6599, Makalenin Gönderim Tarihi: 11.07.2024, Kabul Tarihi: 02.09.2024

conditions of the treasure from a legal perspective, and then the rights of the finder will be examined considering various possibilities.

Keywords: Treasure, Cultural and Natural Assets, Reward, Acquisition of Movable Property, Excavation and Drilling

GİRİŞ

Define mülkiyetinin iktisabı, taşınır mülkiyetinin aslen kazanılması sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Bu yöntemle, uzun zaman önce gizlenmiş ve artık malikinin bulunmadığı kesin olarak anlaşılan değerli taşlar, mücevherat, ziynet eşyası gibi ekonomik yönden bir değer arz eden taşınır malların aslen iktisabı mümkün olmaktadır. Fakat bu iktisabın gerçekleşebilmesi ve bulan kişi açısından bir ödül alacağına doğabilmesi için öncelikle bir buluntunun hukuken define olarak nitelendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, çeşitli şartların sağlanması zorunlu olmakla birlikte ayrıca ilgili buluntu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında korunması gerekli kültür ve tabiat varlığı olarak değerlendirilmemelidir. Konunun daha iyi anlaşılabilmesi bakımından definenin koşullarının dikkatli bir biçimde ele alınması önem arz etmektedir.

Belirtilmesi gereken önemli hususlardan bir diğeri; definenin tesadüfen bulunmasıyla ruhsatlı bir şekilde aranarak bulunması arasında ödül oranları açısından bazı farklar olduğudur. Türk hukukunda kaçak yollarla define araştırılması ve yurtdışına kaçırılmasının önlenmesi amacıyla ruhsatlı bir şekilde define aranmasına izin verilmektedir. Bu şekilde, ruhsat almak suretiyle define araştırmaları yürütülmesi sonucunda bir bulguya rastlanıldığı zaman bulan kişi sıfatını taşıyana belirli bir miktar ödül verileceği kararlaştırılmıştır. Öte yandan, bulan kişi sıfatının kime ait olduğu ve ödül alacağına kimin hak kazanacağı konularında çeşitli hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Ayrıca ödül miktarı, definenin içinde bulunduğu arazinin özel ya da kamu mülkiyetinde olup olmamasına göre de değişebilmektedir.

Bir kimse, define dışında tesadüfen bilimsel değer taşıyan korunması gerekli bir kültür ya da tabiat varlığı da bulabilir. Bu halde ise bulan kişiye, yetkili makamlara derhal haber verilmesi şartıyla, Türk Medeni Kanunu hükümlerinden kaynaklanan bir özel hukuk alacağı değil; fakat kamu hukuku kaynaklı bir ikramiye ödenmesi söz konusu

olacaktır. Çalışma kapsamında, define kavramı ve koşulları çerçevesinde, bulan kişinin hakkı olan ödül alacağı oranları ve özelliklerinin çeşitli ihtimallere göre incelenmesi ve özellikle kültür ya da tabiat varlığı ile define bulunması arasındaki farkların ortaya konulması amaçlanmıştır.

I. DEFİNENİN TANIMI

Roma hukukundan beri hangi eşyaların define olarak nitelendirileceği, bir diğer deyişle hukuken define konusu olabilecek şeylerin ne olduğu hususunda birçok farklı açıklama yapılmıştır. Elimize ulaşan bilgiler ışığında, definenin en eski ve kapsamlı tanımı, Roma hukukunun Klasik Hukuk Dönemi'nde¹ yaşamış zamanının önemli hukukçularından olan *Iulius Paulus* tarafından yapılmıştır.² *Paulus*'un verdiği tanıma göre define (*thesaurus*); hatırasının kalmamış olmasından dolayı maliki artık yok sayılan eskiden bir yere bırakılmış kıymetli şey-

¹ Roma devletinin siyasi dönemlerinin sınıflandırılmasında olduğu gibi hukuk dönemleri de modern yazarlar tarafından çeşitli alt başlıklara ayrılmıştır. Zira Roma'nın yüzyıllar boyunca uygulanmış olan hukuku, çağın gereksinimlere göre gelişmiş ve değişerek kendini yenilemiştir. Bu bağlamda; doktrinde kabul gören bir ayrıma göre, Roma hukuku; Eski Hukuk Dönemi, Klasik Öncesi Hukuk Dönemi, Klasik Hukuk Dönemi, Post Klasik Hukuk Dönemi ve Iustinianus Dönemi şeklinde beş farklı aşama çerçevesinde incelenmelidir. Bkz. Özcan Karadeniz Çelebican, *Roma Hukuku: Tarihi, Kaynaklar, Genel Kavramlar, Kişiler Hukuku, Hakların Korunması*, Turhan Kitabevi, 14. Baskı, Ankara, 2010, s. 57; Özlem Söğütü, *Roma Özel Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2021, s. 95; Seldağ Güneş Ceylan, "Roma Hukukunun Günümüz Hukuk Düzenlerine Etkisi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2004, C. 8, S. 2, s. 78. Bu görüş uyarınca; Gaius, Ulpianus, Modestinus, Papinianus ve Iulius Paulus gibi meşhur hukukçularının gelişimine katkıda bulunduğu Klasik Hukuk Dönemi, Roma hukukunun, MÖ. 27-MS. 250 yılları arasındaki uygulanış biçimini ifade etmektedir. Klasik Öncesi Hukuk Dönemi şeklinde bir alt başlığı tercih etmeyen başka bazı yazarlarca ise; MÖ. 150 yılında başlayıp MS. 3. yüzyılın ortalarına kadar uygulanmış olan hukuka, zamansal olarak Klasik Hukuk Dönemi adı verilmektedir. Bu yönde bkz. Bülent Tahiroğlu/Belgin Erdoğan, *Roma Hukuku Dersleri: Tarihi Giriş, Hukuk Tarihi, Genel Kavramlar, Usul Hukuku, Der Yayınları*, İstanbul, 12. Baskı, 2018, s. 42; Ziya Umur, *Roma Hukuku: Tarihi Giriş-Kaynaklar-Umumi Mefhumlar-Hakların Himayesi*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1974, s. 156-157; Mehmet Üçer, *Roma Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2018, s. 55-56 vd.

² Belgin Erdoğan, *Roma Eşya Hukuku*, Der Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 2017, s. 87; Ziya Umur, *Roma Hukuku: Eşya Hukuku*, İstanbul, 1985, s. 45; Söğütü, s. 683; George Hill, *Treasure Trove: The Law and Practice of Antiquity*, Oxford University Press, Londra, 1933, s. 8.

lerdir.³ (“*Thensaurus est vetus quaedam depositio pecuniae, cuius non exstat memoria, ut iam dominum non habeat.*”)

Codex Theodosianus’da geçen ve MS. 380 yılına ait bir emirnamede ise define; maliki bilinmeyen bir kişi tarafından oldukça uzun bir zaman önce saklanmış değerli eşyalar (*condita ab ignotis dominis tempore vetustiore monilia*) olarak tanımlanmıştır.⁴ Son olarak Roma hukuku açısından II. *Leo* ve *Zeno*’nun ortak imparatorlukları döneminde MS. 474 yılında çıkarılan bir başka emirnamede aynı tanım tekrarlanmış; fakat Latince mücevherat ya da geniş anlamıyla değerli şeyler anlamlarını karşılayan *monilia* kelimesi yerine doğrudan doğruya taşınır anlamına gelen *mobilia* kelimesi tercih edilmiştir.⁵ Bu şekilde, Roma hukuku bakımından definenin konusunun yalnızca taşınır eşyalardan oluşabileceği, son dönem düzenlemeleriyle birlikte açık bir biçimde ortaya konulmuştur.⁶

Roma hukukunun bahsi geçen ifadelerinden yola çıkan çeşitli ülkelerin modern kanun koyucuları da kendi kanunlarında define ile ilgili benzer tanımlamalara yer vermiştir.⁷ Nitekim Fransız Medeni Kanunu’na (Code civil) göre define; üzerinde kimsenin mülkiyet hakkını ispat edemediği gömüldüğü veya saklandığı yerde tesadüfen bulunan tüm şeyleri ifade etmektedir.⁸ İtalyan Medeni Kanunu da (Codice civile) Fransız hukukunda yer alan ifadeler ile benzer bir tanımlamaya gitmiş ancak definenin konusunun yalnızca değerli taşınırlar olduğunu

³ *Dig. 41.1.31.1 (Paulus libro 31 ad edictum)*. Ayrıca bkz. Salvatore Di Marzo, *Roma Hukuku*, çev. Ziya Umur, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1959, s. 260; Özcan Karadeniz Çelebican, *Roma Eşya Hukuku*, Turhan Kitabevi, 5. Baskı, Ankara, 2015, s. 147; Paul Koschaker/Kudret Ayiter, *Modern Hususi Hukuka Giriş Olarak Roma Hukukunun Ana Hatları*, Sevinç Matbaası, 2. Baskı, İzmir, 1993, s. 146.

⁴ *Cod. Theo. 10.18.2 (Imppp. Gratianus, Valentinianus et Theodosius)*.

⁵ William Warwick Buckland, *A Text-Book of Roman Law from Augustus to Justinian*, Cambridge University Press, Cambridge, 1921, s. 219.

⁶ Hill, s. 11-34; Anthony Gordon Guest, *The Law of Treasure*, Archaeopress, Oxford, 2018, s. 4-5.

⁷ János Erdödy, “Le sens de l’expression du trésor dans les sources romaines comme la base des réglementations contemporaines”, *Iustum Aequum Salutare*, 2014 (10), s. 137.

⁸ Code civil, Art. 716: “Le trésor est toute chose cachée ou enfouie sur laquelle personne ne peut justifier sa propriété, et qui est découverte par le pur effet du hasard.”

(*cosa mobile di pregio*) hükme bağlamıştır.⁹ Avusturya Medeni Kanunu (ABGB) defineyi; uzun zaman önce gizlenen ve önceki maliki tespit edilemeyen keşfedilmiş para, mücevher veya yüksek kıymeti haiz diğer eşyalar şeklinde tanımlamaktadır.¹⁰ İsviçre Medeni Kanunu (ZGB) m. 723 ve Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 772'ye göre de define; "*bulunmalarından çok zaman önce gömülmüş veya saklanmış olduğu ve duruma göre artık maliki bulunmadığı kesin olarak anlaşılan değerli şeylerdir*".¹¹

İsviçre ve Türk kanun koyucusu, defineyle ilgili bu tanıma yer verdikten sonra müteakip maddeler olan ZGB m. 724 ve TMK m. 773'de hariç tutma ölçütünü kullanarak hangi eşyaların bahsi geçen kanun hükümlerince define olarak sınıflandırılmayacağını belirtmiştir. Buna göre; ZGB m. 724'de bilimsel değer arz eden bir buluntunun, bulunduğu kanton idaresine ait olacağı öngörülmüş; TMK m. 773'de ise "*bilimsel değeri olan sahihsiz doğal şeyler ile eski eserlerin bulunması hâlinde özel kanun hükümleri uygulanır*" ifadeleri kullanılmıştır.¹² TMK'da atıf

⁹ Codice civile, Art. 932: "Tesoro è qualunque cosa mobile di pregio, nascosta o sotterrata, di cui nessuno può provare di essere proprietario."

¹⁰ ABGB §398: "Bestehen die entdeckten Sachen in Geld, Schmuck oder andern Kostbarkeiten, die so lange im Verborgenen gelegen haben, daß man ihren vorigen Eigenthümer nicht mehr erfahren kann, dann heißen sie ein Schatz." İngiliz hukukunda, bir buluntunun hukuken define sayılabilmesi için Kıta Avrupası hukuk düzenlerinden farklı olarak birtakım ek koşullar aranmaktadır. Keza ilgili hukuk düzenince, yalnızca belirli bir yaşın üzerinde olan veya içerdiği metal oranı öngörülen ağırlık düzeylerinin altında olmayan eşyalar define sayılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Chris Bevan, "A New Definition of 'Treasure' under the Treasure Act 1996: Watershed Reform or Missed Opportunity?", *The Modern Law Review*, 2024, Vol. 87/2, s. 430-447.

¹¹ Hem İsviçre hem de Türk Medeni Kanunu'nda define; bulunmuş eşyanın (lükata) mülkiyetinin kazanılması üst başlığının içerisinde yer alan bir alt başlık olarak düzenlenmiştir. Ancak definenin şartları ve mülkiyetinin iktisabı hususu, bulunmuş eşya veya diğer taşınır mülkiyeti aslen kazanım sebeplerinden bağımsız niteliktedir. Bu sebeple define ile ilgili hükümlerin, taşınır mülkiyeti kazanım sebepleri içerisinde ayrı ve müstakil bir başlık altında düzenlenmesi yerinde olacaktır. Benzer yönde bkz. Feyzi Necmettin Feyzioğlu, "Lükata ve Define", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1955, C. 20, S. 1-4, s. 169; Döndü Kuşçu, "Hukuki Olarak Define Arayıcılığı", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2019, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, C. 25, S. 2, s. 1094, dn. 7.

¹² İsviçre, bilimsel değeri olan bazı eşyaların kazanımının, özel hukuk hükümlerine tabi olamayacağı prensibini kanunlarında açıkça belirterek bu açıdan definenin kapsamını daraltan ilk ülkelerden biri olmuştur. Rudolf Hübner, *A History of Germanic Private Law*, çev. Francis Philbrick, The Lawbook Exchange Ltd, New Jersey, 2000, s. 431.

yapılarak uygulanacağı belirtilen özel kanun hükümleri, aşağıda detaylı bir biçimde değinileceği üzere, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile bu kanuna dayanılarak yürürlüğe konan mevzuattır. Söz konusu mevzuat uyarınca; bilimsel değer arz eden ve korunması gerekli nitelikte olan kültür ve tabiat varlıklarının maliki, bulan kişi ya da bulunduğu yer önem arz etmeksizin doğrudan doğruya devlettir. Böylelikle, kanun icabı bahsi geçen eserler üzerinde bir tür kamu mülkiyeti tesis edilerek kültür ve tabiat varlıklarının define konusu olamayacağı kararlaştırılmıştır.¹³

Görüleceği üzere; İsviçre ve Türk kanun koyucuları, definenin tanımını noktasında gömülme ve saklanma olgularını birbirinden ayırmış, gizlenme fiilinin eşyanın bulunmasına nazaran çok daha erken bir dönemde tamamlanmış olması gerektiğini belirtmiş, malikin tespit edilememesi, eşyanın bilimsel bir değeri bulunmaması ve belirli bir kıymeti haiz olması hususlarını da zorunlu birer şart olarak ele almıştır.¹⁴ Tüm bu ifadelerden yola çıkarak denilebilir ki; bir buluntunun, hukukumuzca define olarak kabul edilebilmesi için beş farklı şartın aynı anda sağlanması zorunludur. Bu şartlar; buluntunun taşınır bir eşya olması, uzun zaman önce gömülmüş veya saklanmış olması, malikin tespit edilememesi, eşyanın belirli bir kıymete haiz olması ve bilimsel bir değer taşımaması şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

II. DEFİNENİN KOŞULLARI

A. Taşınır Eşya Olması

Bir buluntunun, Türk hukukuna göre define olarak nitelendirebilmesi için öncelikle taşınır eşya statüsünde olması gerektiği vurgulanmalıdır. Aslında define kavramının hukuki tanımlamasının yapıldığı

¹³ Fikret Eren, Mülkiyet Hukuku, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 2016, s. 515; Oğuz Aydos, "Taşınır Kültür Varlığı Koleksiyonculuğuna İlişkin Değerlendirmeler", *Ankara Barosu Dergisi*, 2008, C. 66, S. 4, s. 64, dn. 15; Kuşçu, Define Arayıcılığı, s. 1095-1096 vd. Serda Kurtoglu, "Definenin Hukuki Mahiyeti ve İktisabı", *Ankara Barosu Dergisi*, 1955, S. 6, s. 386-387; Colin Martin, "De la Propriété des Trésors Monétaires", *Revue belge de Numismatique et de Sigillographie*, 1970, Vol. 116, s. 26.

¹⁴ İhsan Erdoğan, "Hukuki Açıdan Define", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 27, S.1-2, s. 517-518 vd.

TMK m. 772’de, ZGB m. 724 ile paralel olarak, definenin konusunu yalnızca taşınırın oluşturacağı açıkça belirtilmemiş ve eşyanın “değerli şey” niteliğinde olması, define sayılması için yeterli görülmüştür. Ancak buluntunun, mutlaka taşınır eşya olması gerektiği hususu doğrudan doğruya kanun koyucu tarafından belirtilmese dahi Roma hukukundan beri süregelen yerleşik kurallar gereğince hem Türk hem de İsviçre doktrininde definelerin yalnızca taşınır eşyalardan oluşabileceği görüşü benimsenmiştir.¹⁵ Bundan ötürü; özüne zarar verilmeksizin bir yerden bir yere kendi gücüyle veya dış bir etki aracılığıyla taşınmayan eşyalar define olarak değerlendirilemez.¹⁶ Söz gelimi, mozaik kaplı bir zeminin veya ana taşınmaza bağlı kıymetli taşlarla döşeli sütun parçalarının hukuken define sayılması mümkün değildir.¹⁷

Bir taşınırın define olarak nitelendirilebilmesi için mutlaka insan işlemesi sonucu meydana gelmiş olması zorunlu olmamakla birlikte malın; insanlar tarafından kullanılmış ve üzerinde bir zamanlar mülkiyet kurulmuş olması şarttır. Nitekim define, doğada serbest şekilde bulunan vahşi hayvanlar, taşlar, midyeler, istiridyeler veya mercanlar gibi daha öncesinde hiç kimsenin mülkiyetine girmemiş bir mal değildir.¹⁸ Bu tür eşyalar, sahihsiz mal (*res nullius*) niteliğinde olup mülkiyetleri define hükümlerince değil; TMK m. 767-768 hükümlerince sahiplenme (*occupatio*) yoluyla kazanılır.¹⁹ Benzer şekilde, işlenmemiş halde bulunan maden cevherleri ile ham petroler de define sayıla-

¹⁵ Jale Akipek/Turgut Akıntürk/Derya Ateş, Eşya Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2018, s. 598; Kemal Gürsoy/Fikret Eren/Erol Cansel, Türk Eşya Hukuku, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2. Baskı, Ankara, 1978, s. 683; Kuşçu, Define Arayıcılığı, s. 1095; Eren, s. 515; Paul-Henri Steinauer, Les Droits Réels I, Stämpfli&Cie, Bern, 2019, s. 57. Fransız hukukunda da benzer bir durum söz konusudur. Bkz. Louis Josserand, Cours de droit civil positif français I, Recueil Sirey, Paris, 1938, s. 931. Definenin konusunu yalnızca taşınırın oluşturabileceği hususu, MS. 474 yılından itibaren Roma hukukunda ve modern İtalyan Medeni Kanunu’nda ise şüpheye yer bırakmayacak bir biçimde ifade edilmiştir. Bkz. Erdödy, s. 137.

¹⁶ Taşınır eşya; niteliği itibarıyla cismani şeyler olup; özünde bir değişikliğe sebep olmaksızın kendi gücüyle veya dış bir güç vasıtasıyla bir yerden bir yere taşınabilen eşyalardır. Lale Sirmen, Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, 8. Baskı, Ankara, 2020, s. 533; Gökhan Antalya, Eşya Hukuku, C. IV/1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 85.

¹⁷ Hill, s. 11; Erdoğan, s. 518.

¹⁸ Hübner, s. 430; Hill, s. 45.

¹⁹ İngiliz hukukunda doğal şeylerin define konusu olamayacağı açıkça öngörülmüştür. Bkz. The Treasure Act 1996, art. 1.2.

maz.²⁰ Fakat işlenmiş bir maden külçesinin veya bir petrol varilinin bulunması halinde diğer koşulların da karşılanması şartıyla define hükümlerinin uygulama alanı bulması söz konusu olabilir.²¹

B. Uzun Zaman Önce Gömülmüş veya Saklanmış Olması

Değerli bir eşyanın, define olarak nitelendirilebilmesi için bulunmasından uzun zaman önce gömülmüş veya saklanmış olması gerekmektedir.²² Öncelikle, kanun koyucu tarafından bizzat tercih edilen “gömülmüş veya saklanmış olmak” ifadelerinden ne anlaşılması gerektiği hususunun belirtilmesi faydalı olacaktır. Kanunda geçen “gömülmüş olmak” ifadesi ile değerli eşyanın, bir zemin veya yüzeyin altına gizlenmesi kast edilmektedir. Dolayısıyla bir taşının gömülmüş olarak nitelendirilebilmesi için toprak, kar, buz veya su altında bulunması şartı aranır.²³

“Saklanmış olmak” kavramı ise gömülme ifadesine göre daha kapsamlı olup bir taşının herkes tarafından erişilemeyen bir konumda olması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, değerli eşyanın; bir çekmece, sandık, dolap ya da kitap sayfaları arasına gizlenmesinde olduğu gibi bir taşının içerisine yerleştirilmesi durumunda saklanmış olma şartı sağlanmış olur.²⁴ İlaveten eşyanın; tavan arasına, duvar içerisine, ya da bir ağaç kovuğuna gizlenmesi halinde de saklanmış olduğu varsayılmaktadır. Ancak kanaatimizce, herkes tarafından kolaylıkla erişilemeyen, gözlerden uzak bir yerde bulunması koşuluyla açık alanda keşfedilen değerli eşyaların da yerine göre define olarak

²⁰ Kurtoğlu, s. 386. Maden cevherlerinde tasarruf yetkisi açısından 3213 sayılı Maden Kanunu kapsamında; petrol kaynakları açısından ise 6236 sayılı Petrol Kanunu ile çeşitli sınırlamalar getirilmiş olup; bu varlıklar üzerinde özel mülkiyet kuruluşu imkânı kısıtlanmıştır. Bkz. Maden Kanunu, m. 4: “Madenler Devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, içinde bulundukları arzın mülkiyetine tabi değildir.” Ayrıca bkz. Petrol Kanunu, m. 1: “Türkiye’deki petrol kaynakları devletin hüküm ve tasarrufu altındadır.”

²¹ Erdoğan, s. 520; Kuşçu, Define Arayıcılığı, s. 1096, dn. 15.

²² Turhan Esener/Kudret Güven, Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, 6. Baskı, Ankara, 2015, s. 342.

²³ Benzer yönde bkz. Erdoğan, s. 518.

²⁴ Josserand, s. 932; Gürsoy/Eren/Cansel, s. 683; Ferit Saymen/Halid Elbir, Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1954, s. 448.

nitelendirilmesi mümkün olmalıdır.²⁵ Örneğin bir dağcının, tırmanış sırasında dağ eteklerine para kesesi yerleştirmesi veya bir izcinin değerli eşyalarını, ormanın derinliklerindeki bir ağacın kenarına bırakması hallerinde olduğu gibi uzun yıllar sonra açık alandaki bu eşyaların tesadüfen bulunması durumlarında yine define hükümleri uygulanmalıdır.

Türk hukuku açısından definenin mutlaka maliki tarafından bilinçli bir eylem neticesinde gömülme veya saklama saikiyle gizlenmesi zorunlu değildir. Zira bu yöndeki bir saikin zorunluluk olarak aranması halinde, ilgili durumun mahkeme önünde ispatı oldukça güç olacağı için define yoluyla mülkiyet iktisabı işlevsiz bir konuma gelecektir. Dolayısıyla, değerli eşyanın bizzat malik, malik dışında herhangi bir üçüncü kişi ya da bir hayvan tarafından gizlenmesi halleri arasında bir fark bulunmamaktadır.²⁶ Benzer şekilde, gizlenme olgusunun mutlaka insan fiiliyle gerçekleşmesi de şart değildir. Bundan ötürü; eşyanın deprem, sel, yangın veya heyelan gibi tabii olaylar aracılığıyla gizlendiği durumlarda da define vasfını haiz olmasında bir engel yok-

²⁵ Türk Dil Kurumu'na göre de "saklamak" kelimesi; "kaybolmaması, görünmemesi için gizli bir yere koymak, kaldırmak; hafızetmek, görünmesine engel olmak, ortalıkta bulundurmamak" anlamlarına gelmektedir. Bkz. <https://sozluk.gov.tr/>. Dolayısıyla hem kanunun lafzı hem de amacı ışığında herkes tarafından kolaylıkla erişilemeyen açıkta duran değerli eşyaların define olarak ele alınmasında hukuken bir engel yoktur. Aksi yönde bkz. Eren, s. 515; Esener/Güven, s. 342.

²⁶ İngiliz hukukunda ise uzun yıllar boyunca, yerleşik içtihatlar çerçevesinde, değerli eşyaların, define olarak nitelendirilebilmesi için maliki tarafından bilinçli bir şekilde ve sonradan geri almak niyetiyle (animus revocandi) gizlenmiş olması gerekli görülmekteydi. Ancak bilinçli gizleme şartı, somut olaylarda birçok ispat zorluğuna sebebiyet verdiği için İngiliz doktrininde yoğun bir biçimde eleştirilmiştir. Bu konuda bkz. Philip William Carlyon-Britton, "Treasure Trove, the Treasury and the trustees of the British Museum", *British Numismatic Journal*, 1905, Vol 1, No. 1, s. 336; Joseph Anderson, "Treasure Trove", *The Scottish Historical Review*, 1903, Vol. 1, No. 1, s. 76; William Martin/Godfrey Lushington, "The Law of Treasure Trove", *Journal of the Royal Society of Arts*, 1908, Vol. 56, No. 2883, s. 354. Ayrıca bkz. Attorney-General v. Trustees of British Museum, 1903. Nihayetinde kanun koyucu, yapılan eleştirileri göz önüne alarak 1997 yılında yürürlüğe giren The Treasure Act isimli yasada, define koşulları arasında değerli eşyaların maliki tarafından bilinçli bir şekilde gizlenmesi gerektiği hususuna yer vermemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bevan, s. 432-433; Roger Bland/Michael Lewis/Daniel Pett/Ian Richardson/Katherine Robbins/Rob Webley, ed. Gabriel Moshenska, "The Treasure Act and Portable Antiquities Scheme in England and Wales", *Key Concepts in Public Archaeology*, Londra, 2017, s. 108-109 vd.

tur.²⁷ Gerçekten de gömülme veya saklanmanın insan eliyle yapılması asli bir şart kabul edildiği takdirde, gömülen ya da saklanan yer ile keşfin yapıldığı yerin birebir aynı olması gerekir ki bu durumun ispatı da oldukça güçtür. Son olarak, kanaatimizce, definenin açığa çıkartılmasında da mutlaka insan fiili mevcudiyeti aranmamalıdır. Böylelikle, bir eşya tabii olaylar sonucunda veya hayvan müdahalesiyle ortaya çıktığı zaman diğer koşulların da sağlanması şartıyla define hükümlerinin uygulama alanı bulması söz konusu olabilir.²⁸

Belirtilmesi gereken bir diğer önemli konu; Türk hukuku açısından bir buluntunun define olarak nitelendirilebilmesi için yalnızca gömülmüş veya saklanmış olması yeterli olmayıp; aynı zamanda eşyanın bulunmasından uzun bir zaman önce gizlenmiş olması koşulunun da arandığı hususudur.²⁹ Nitekim kanunda verilen tanımda definenin konusunun; *“bulunmalarından çok zaman önce gömülmüş veya saklanmış olduğu anlaşılan değerli şeyler”* olduğu belirtilmiştir. Fakat TMK’da geçen *“çok zaman önce”* ifadesinden ne anlaşılması gerektiği, kavramın göreceli olması sebebiyle açık değildir. Şayet eşyanın, kendine özgü özelliklerinden, bulunuş tarzından veya gizlenme şekline tespit edilebildiği kadarıyla günümüze ya da oldukça yakın bir geçmişe ait olduğu kolaylıkla anlaşılıyorsa bu halde define hükümleri uygulanmaz.³⁰ Yargıtay da söz gelimi hâlihazırda tedavülde olan paraların, uzun zaman önce gizlenmiş olamayacağı gerekçesiyle define

²⁷ Aydos, s. 64, dn. 16; Erdoğan, s. 518; Kuşçu, Define Arayıcılığı, s. 1096, dn. 16.

²⁸ Almanya’da domuzlar tarafından toprağın eşelenmesi suretiyle değerli sikkelerin ortaya çıkarıldığı ve sonrasında bunların arazi sahibince fark edildiği bir olayda söz konusu sikkeler, hukuken define sayılmıştır. Bkz. Hill, s. 49-50. Benzer bir olay İtalyan mahkemelerine de yansımıştır. 29 Aralık 1887 gecesi İtalya’nın Anzio bölgesinde şiddetli bir fırtına çıkmış ve bu fırtınanın etkisiyle su altında bulunan kıymetli bir heykel parçası kıyıya vurmuştur. Ertesi sabah kıyıya vuran bu heykel, Morvilles ailesinden bir balıkçı tarafından Aldobrandini ailesinin mülkü içerisinde tesadüfen fark edilmiş, sonrasında ise bulunan bu eşyanın niteliği ve kime ait olduğu noktasında çıkan ihtilaf mahkemeye yansımıştır. İtalyan Temyiz Mahkemesi, 1906 yılında verdiği kararında, bulunan heykelin doğa olayları sonucu ortaya çıkmasına rağmen define niteliğini haiz olduğunu kabul etmekle birlikte definenin balıkçı tarafından keşfedilmediğine ve mülkiyetinin Aldobrandini ailesine ait olduğuna hükmetmiştir. Karar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Silvio Perozzi, Tra la fanciulla d’Anzio e la Niobide: Nuovi studi sul tesoro, Vallardi, Milano, 1910, s. 1-32.

²⁹ Saymen/Elbir, s. 448-449; Esener/Güven, s. 342.

³⁰ Benzer yönde bkz. Erdoğan, s. 518.

olarak kabul edilemeyeceği görüşündedir.³¹ Bu noktada, kanımızca çok zaman önce gizlenme şartı hususunda Roma hukuku hükümlerine başvurmak faydalı olacaktır. Roma hukukuna göre, define; kim tarafından veya ne şekilde gizlendiğine dair hafızalarda hiçbir hatıra bulundurmeyen (*cuius non exstat memoria*) ve bu sebeple maliki artık tespit edilemeyen kıymetli şeylerdir.³² Benzer şekilde, Türk hukuku açısından da definenin malikine ait tüm hatıraların ortadan kalktığı bir zaman aralığının geçmiş olması, kanundaki çok zaman önce gizlenme şartının karşılanması açısından yeterli sayılmalıdır.

C. Belirli Bir Değeri Haiz Olması

TMK m. 772'ye göre; tüm taşınırılar değil yalnızca malikinin bulunmadığı kesin olarak anlaşılan değerli şeyler define sayılmaktadır. Dolayısıyla kanun koyucu tarafından eşyanın belirli bir değere sahip olması gerektiği açık bir biçimde ifade edilmiştir. İlgili maddede kast edilen değer, eşyaya atfedilen manevi değer olmayıp onun ekonomik bir kıymete haiz olması gerektiği ile ilgilidir.³³ Bir eşyanın ekonomik değerinin olması, bir diğer ifadeyle parayla ölçülebilmesi için ise yurt içi ya da yurtdışı piyasalarında alım satım değerinin objektif olarak tespit edilebilmesi gerekmektedir.³⁴ Bu bağlamda; ziynet eşyaları, mücevherler ya da kıymetli taşlarla bezenmiş süs eşyaları hukuken bir define teşkil edebilir.³⁵ Ayrıca tedavülde kaldırılmış paralar, eski halılar, tespihler, silahlar, sedef kakma, fildişi bezeme veya bağa işlemeli süs eşyaları da koleksiyon değerine sahip olmaları ve TMK m. 723 kapsamına girmemeleri koşuluyla define olarak nitelendirilebilir.

D. Malikinin Bulunmadığına Dair Şüphe Olmaması

Değerli bir eşyanın hukuki açıdan define olarak ele alınabilmesi için gerekli olan bir diğer şart, eşyanın gerçek malikinin bulunmadığı konusunda şüphe olmamasıdır. Bu şart mevcudiyetini, kanunda geçen "...artık malikinin bulunmadığı kesin olarak anlaşılan değerli şeyler defi-

³¹ Bkz. Y. 4. HD, T. 1.10.1932 K. 2436/1708. Karar için bkz. Feyzioğlu, s. 185.

³² Di Marzo, s. 260.

³³ Eren, s. 516; Kuşçu, Define Arayıcılığı, s. 1097.

³⁴ Saymen/Elbir, s. 448; Gürsoy/Eren/Cansel, s. 683; Kuşçu, Define Arayıcılığı, s. 1097; Kurtoğlu, s. 387; Feyzioğlu, s. 186; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 598.

³⁵ Saymen/Elbir, s. 449; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 598.

ne sayılır." ifadelerinde bulunmaktadır. Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre; ilgili madde uyarınca define, maliki artık mevcut olmadığı için sahipsiz mal (*res nullius*) niteliğinde sayılmalıdır.³⁶ Ancak bu yorum, malı bizzat gizleyen kimsenin hala yaşıyor olması ya da ölmesi halinde mirasçılara geçmesi gereken mülkiyet hakkının, malın gizlenmiş olması veya gizlenen yerden haberdar olunamaması sebebiyle ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Fakat mirasçılarının, malın saklandığından veya saklandığı yerden haberdar olmaması, bu mal üzerinde sahip olmaları gereken mülkiyet hakkının ortadan kalkmasına yol açmamaktadır. Zira aynı hak niteliğinde olan mülkiyet hakkı, eşyanın belirli bir süre kullanılmamasıyla sona ermez.³⁷

Öte yandan, definenin mülkiyeti, bulan kişi tarafından mal üzerinde fiili hâkimiyet kurmak suretiyle elde edilmez. Keza definenin iktisabı, sahipsiz mallar için öngörülen aslen kazanım biçimlerinden olan sahiplenme yoluyla değil; müstakil bir mülkiyet iktisap biçimi öngören TMK m. 772 gereğince içinde bulunduğu mülk sahibince kazanılmaktadır.³⁸ Dolayısıyla ilgili şart; malikin artık var olmaması sebebiyle malın sahipsiz bir hale geldiği şeklinde değil; fakat mülkiyet hakkını ispatlayabilecek herhangi bir kişinin tespit edilememesi nedeniyle eşyanın kanunen iktisaba açık hale gelmesi olarak yorumlanmalıdır.³⁹ Burada kazanılan mülkiyetin, malikin ortaya çıkmayacağına yönelik adi bir karineye

³⁶ Eren, s. 515; Erdoğan, s. 520-521; Akipek/ Akıntürk/ Ateş, s. 598. Bu yorum temelde, İsviçre kanun koyucusu tarafından define hükümleri noktasında tercih edilen terimlerden kaynaklanmaktadır. Zira ZGB'nin 723. maddesinde define için "maliki artık mevcut olmayan eşya" şeklindeki bir ifade tarzına yer verilmesi ("keinen Eigentümer mehr hat") definenin sahipsiz mal haline geldiği şeklinde yorumlanmıştır. Ancak kanaatimizce, burada kast edilen husus, malikin cismani açıdan yokluğu değil; tespit edilememesi sebebiyle yalnızca farazi olarak yok sayılmasıdır. Bu husus ise malın sahipsiz bir eşyaya dönüştüğü şeklinde anlaşılmamalıdır. Nihayet Alman ve Avusturya Medeni Kanunları'nda verilen define tanımlamalarına bakıldığında definenin konusunu, şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde, maliki tespit edilemeyen eşyaların oluşturduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda; BGB §984'de define; "artık maliki tespit edilemeyen şeyler" ("daß der Eigentümer nicht mehr zu ermitteln") ABGB §398'de ise "önceki maliki artık bulunamayan şeyler" ("daß man ihren vorigen Eigenthümer nicht mehr erfahren kann") olarak tanımlanmıştır.

³⁷ Mehmet Ayan, Eşya Hukuku II Mülkiyet, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2016, s. 33.

³⁸ Kurtoğlu, s. 388.

³⁹ Benzer yönde bkz. Aydos, s. 64, dn. 17; Steinauer, s. 57.

dayandığı belirtilmelidir. Eğer bir gün gerçek malik çıkıp gelerek ilgili eşya üzerinde mülkiyet iddiasında bulunup bu durumu ispatlarsa define hükümleri değil, bulunmuş eşya hükümleri uygulanacaktır.⁴⁰ Böylesi bir olayda, henüz taşınır mülkiyetinin iktisabı için gerekli kazandırıcı zamanaşımı sürelerinin de geçmemiş olması halinde malın iade edilmesi gerekecek ve bulan kişinin iyiniyetli olması koşuluyla iade zamanına kadar iyiniyetli zilyet hükümleri uygulanacaktır.⁴¹

E. Bilimsel Değer Taşımaması

Yukarıda belirtilen tüm şartlar bir değerli taşının hukuken define olabilme vasfını kazanabilmesi için aranan olumlu şartlardır. Fakat ayrıca TMK m. 773 ile define niteliğinin elde edilebilmesi açısından eşyada bulunmaması gereken bir vasıf, müstakil bir olumsuz şart öngörülmüştür. İlgili kanun metni şu şekildedir: “*Bilimsel değeri olan sahihsiz doğal şeyler ile eski eserlerin bulunması hâlinde özel kanun hükümleri uygulanır.*” Dolayısıyla eşya, bilimsel bir değer arz etmesi durumunda define olarak nitelendirilemeyecek ve mülkiyetinin kime ait olacağı hususu özel kanun hükümlerine göre çözülecektir. Bahsi geçen özel kanun hükümleri, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (KTVKK) ile bu kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerdir.⁴²

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’na göre bir taşının, ilgili Kanun’un 23. maddesi kapsamında korunması ge-

⁴⁰ Eski kanunumuzda lükata olarak geçen bulunmuş eşya hükümleri gereğince bulan kimse, sonradan ortaya çıkan malikten mala yaptığı tüm giderleri isteyebileceği gibi uygun bir ödül de talep edebilir. Buradaki ödül, eşyanın niteliğine ve gösterilen emeğe göre takdir edilmektedir. Kaybedilmiş şeyi bulan kimse, giderleri ve ödül miktarı kendisine ödeninceye kadar eşyayı alıkoyma hakkına sahiptir. Ancak kaybedilen eşya, işyerinde, oturulan bir evde ya da kamu hizmeti görülen bir alanda bulunduysa o halde bulan kişi; yerin sahibi, kiracılar veya resmi kurum sayılır ve bunlar yalnızca giderlerini alma hakkına sahip olup ayrıca bir ödül talep edemez. Eren, s. 512; Esener/Güven, s. 341-342; Sirmen, s. 546-547.

⁴¹ Feyzioğlu, s. 186; Kurtoğlu, s. 387; Kuşçu, Define Arayıcılığı, s. 1097.

⁴² Nurten Yetik, Açıklamalı İçtihatlı Türk Medeni Kanunu’nda Eşya Hukuku, Bilge Yayınları, Ankara, 2007, s. 1072. Ayrıca Define Arama Yönetmeliği’nde define; “gömülmüş veya saklanmış olduğu ve duruma göre artık malikin bulunmadığı kesin olarak anlaşılan, 2863 sayılı Kanun’un 6’ncı ve 23’üncü maddeleri dışında kalan ve bilimsel değer taşımayan menkul varlıklar” olarak tanımlanır. İlgili Yönetmelik hükmünden de doğrulandığı üzere; hukuki açıdan definenin konusunu, yalnızca 2863 sayılı KTVKK kapsamına girmeyen eşyalar oluşturmaktadır.

rekli nitelikte kültür veya tabiat varlığı olduğu tespit edilirse defineyle ilgili TMK hükümleri uygulanmaz. Zira KTVKK m. 5 gereğince “*korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları Devlet malı niteliğindedir.*”⁴³ Kanun gereği kamu malı olan bu taşınır, özel hukuk kapsamındaki mülkiyet iktisap kurallarının dışındadır.⁴⁴ Bu bağlamda; ilgili hükümler gereğince, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait, çeşitli bilim dalları açısından belge değeri taşıyan, ait olduğu dönemin sosyal, kültürel, teknik ve ilmi özelliklerini yansıtan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları kural olarak define statüsünde değildir. Bir taşının, bahsi geçen özellikleri haiz olup korunması gerekli nitelikte bulunduğu tespiti; Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik (KKTVY) m. 5 gereğince Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı müze müdürlükleri tarafından kurulan değerlendirme komisyonlarınca yapılır.⁴⁵ Yapılan değerlendirme sonucunda, bulunan varlığın, KTVKK m. 23 kapsamında devlet eliyle korunması gerektiği sonucuna varılırsa bu eserler üzerinde özel mülkiyet kurulabilmesi söz konusu olmayacaktır.⁴⁶

⁴³ Mehzaz kanun olan İsviçre Medeni Kanunu’na göre bu nitelikteki varlıkların mülkiyeti, içinde bulundukları kantonların kamu tüzel kişiliğine aittir. Şu hâlde; İsviçre hukukunda da bilimsel değer arz eden eserlerin, özel hukuk hükümlerine göre devredilmesi ya da emin sıfatıyla zilyetten iyiniyetle veya kazandırıcı zamanasımı sürelerine uyularak iktisap edilmesi söz konusu değildir. Martin, s. 26; Marc-André Renold, “Le droit de l’art et des biens culturels en Suisse: questions choisies”, Zeitschrift für Schweizerisches Recht, 2010, Vol. 129/1, s. 151.

⁴⁴ Sirmen, s. 548.

⁴⁵ KKTVY m. 5: “Taşınır geçici alındısı karşılığı müzeye teslim edilen varlıkların, korunması gerekli kültür ve tabiat varlığı olup olmadığını ve müzeye alınacaklarla alınmayacakları tespit etmek için ilgili müze müdürlüğünce değerlendirme komisyonu kurulur. Değerlendirme komisyonu teşkili için yeterli elemanı bulunmayan müzeler Bakanlıktan ihtisas elemanı talep eder.” Bulunan varlığın, değerlendirme komisyonu tarafından KTVKK m. 23 kapsamında olup olmadığının tespitinde eserin niteliği de dikkate alınır. Başka bir deyişle, komisyon kararları; ilgili varlığın arkeolojik, etnografik ya da güzel sanat eseri niteliğinde olup olmasına göre değişkenlik gösterebilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Mert Özyıldırım, “Taşınır Kültür Varlıklarının Hukuka Uygun Bir Biçimde Devredilebilmeleri Açısından Türk Hukukunda Kabul Edilen Yöntemler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, C. 26 S. 3, s. 393-424.

⁴⁶ Sabih Kanadoğlu, *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2007, s. 195-196; Nusret İlker Çolak, *Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku*, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2015, s. 798.

Kültür varlıkları içerisinde yer alan etnografik eserler açısından ise ilgili mevzuatta bazı özel hükümler öngörülmüştür. Buna göre; günümüzden en az 100 yıl öncesi bir döneme ait olmayan etnografik eserler ile Osmanlı Padişahlarından Abdülmecit, Abdülaziz, V. Murat, II. Abdülhamit, V. Mehmet Reşat ve VI. Mehmet Vahidettin dönemine ait sikkeler, 2863 sayılı Kanun'un kapsamı dışında olup korunması gerekli nitelikte değildir.⁴⁷ Korunması gerekli olmayan bu varlıklar, kanaatimizce define kapsamında değerlendirilebilir.⁴⁸ Aynı şekilde müze müdürlükleri tarafından kurulan değerlendirme komisyonlarınca korozyona uğradığı, teşhir kabiliyetini kaybettiği, belge değeri taşımadığı, düşük kondisyonda bulunduğu gibi gerekçelerle korunması gerekli görülmeyerek 2863 sayılı Kanun'un kapsamı dışında olduğu tespit edilen varlıklar üzerinde de define hükümlerince mülkiyet kura bilmek mümkündür.

III. DEFİNENİN İKTİSABI

Roma hukukunda *Hadrianus*'un imparatorluğu döneminde geçerli olan ve uzun yıllar sonra *Iustinianus* döneminde de yeniden benimsenen prensibe göre; kişinin kendi arazisinde bulduğu defineler ile başkasının arazisinde bulduğu defineler birbirinden farklı hukuki re-

Söz gelimi, hayvan veya insanlara ait fosil ve iskeletler, meteor taşları, antik Roma dönemi sikkeleri, figürinleri veya benzeri arkeolojik eserler define statüsünde değildir. Bkz. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, 16. Baskı, İstanbul, 2013, s. 758; Gürsoy/Eren/Cansel, s. 683; Eserner/Güven, s. 343.

⁴⁷ Ali Yağcı/Rabia Taş/Tuğçe Kılıç, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Açıklamalı-İçtihatlı), Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, 2016, s. 115; Oğuz Sancakdar/Pınar Yağcı/Şükür Taşyıldız/Ezgi Çırak, Kültür ve Tabiat Varlıkları Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 861-862. Ayrıca bkz. KTVKK m. 23: "Osmanlı Padişahlarından Abdülmecit, Abdülaziz, V. Murat, II. Abdülhamit, V. Mehmet Reşat ve Vahidettin ve aynı çağdaki sikkeler, bu Kanuna göre tescile tabi olmaksızın yurt içinde alınıp satılabilirler. Bu madde kapsamına girmeyen sikkeler bu Kanunun genel hükümlerine tabidir." Diğer taraftan, Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik m. 3 korunması gerekli nitelikte olan tescile tabi etnografik eserleri; "günümüzden yüz yıl öncesine kadar olanlar hariç, halkın hayat tarzını, dönemin sosyal, teknik ve ilmi özellikleri ile kültürünü temsil eden araç ve gereçler dâhil bilim, kültür, din ve mihaniki sanatlarla ilgili, belge değeri bakımından korunması gerekli insan yapısı taşınır" şeklinde tanımlanmaktadır.

⁴⁸ Benzer yönde bkz. Erdoğan, s. 526.

jimlere bağlanmıştır. Bu düzenleme gereğince, bir kişi kendi arazisinde define bulduğu takdirde bulduğu definenin tamamının, başka bir kişinin arazisinde bulması halinde ise yalnızca yarısının maliki olacağı kabul edilmiştir. Bu ihtimalde, keşfin yapılmasıyla birlikte taraflar arasında hukuken (*ipso iure*) bir tür paylı mülkiyet ilişkisi kurulmakta ve defineyi bulan ile mülk sahibi, tüm buluntu üzerinde yarı yarıya malik olmaktadır.⁴⁹

Roma hukukunun temel prensiplerini takip eden Alman Medeni Kanunu (BGB) ve Fransız Medeni Kanunu'nda da (Code Civil) *Hadrianus*'un define ile ilgili hükümleri benimsenmiştir. Buna göre; şayet bulan kişi kendi mülkünde define bulursa, definenin tamamına tek başına malik olmakla birlikte, üçüncü bir kişinin taşınır ya da taşınmazında bulursa, bulunan eşyanın mülkiyetinin yarısı keşfedene yarısı da mülk sahibine ait olmaktadır.⁵⁰ Kıta Avrupası hukukuna nazaran farklı gelişim aşamaları geçiren ve yerleşik örf adetlerin büyük ölçüde hukuki düzenlemelerde esas alındığı İngiliz hukukundaysa define, doğrudan doğruya hanedana aittir.⁵¹

Son olarak İsviçre ve Türk hukukunda benimsenen iktisap kurallarına göre define; içinde bulunduğu taşınır ya da taşınmaz malikine ait olur. Bir hukuk politikası tercihi sonucu benimsenen ilgili iktisap biçiminde, definenin mülkiyetinin kazanımı malik açısından aslen ve derhal gerçekleşir.⁵² Kıymetli eşyayı bulan kişiye ise yalnızca definenin yarısını aşmayacak bir miktarda ödül verileceği karara bağlanmıştır.⁵³ Dolayısıyla, eğer bulan kişi defineyi mülk sahibine teslim etmeyip alıkoyarsa kendisine, malik tarafından bir istihkak davası açılabilir.⁵⁴ Ancak bahsedilen paylaşım yönteminin, kural olarak, definenin bizzat mülk sahibi ya da üçüncü bir kişi tarafından tesadüfen bulunması haline özgü olduğu vurgulanmalıdır. Zira definenin bilinçli bir arama

⁴⁹ Söğütü, s. 684; Karadeniz Çelebican, Roma Eşya Hukuku, s. 147; Erdoğan, s. 87; Hill, s. 12; Şakir Berki, "Romada Aynı Haklar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1948, C. 5, S. 1, s. 358.

⁵⁰ Hübner, s. 60.

⁵¹ Bevan, s. 431-432.

⁵² Şeref Ertaş, Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Eşya Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara, 2005, s. 455.

⁵³ Esener/Güven, s. 343; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 757; Eren, s. 513-514; Sirmen, s. 548; Saymen/Elbir, s. 449.

⁵⁴ Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 599; Ayan, s. 584.

faaliyeti sonucunda bulunması halinde özel hüküm niteliğinde olan Define Arama Yönetmeliği'nce (DAY) farklı ödül oranları tayin edilmiştir.⁵⁵

Hukuka uygun bir biçimde define araması yapılabilmesi için DAY hükümleri uyarınca aramanın yapılacağı yer maliki gerçek kişilerden noterden tasdikli muvafakatname, tüzel kişilerden ise yetkili organlarından alınacak bir izin belgesi alınması zorunlu olup; ayrıca bir de bölge valiliğinden ruhsat tahsisi gerekmektedir.⁵⁶ Bu durumda bulununun maliki, yine definenin bulunduğu taşınır ya da taşınmaz mülk sahibi olmakla birlikte bulan kişinin ödül oranı noktasında TMK'da kararlaştırılardan farklı oranlar gündeme gelecektir. Definenin izinsiz bir biçimde başkasının arazisinde aranıp bulunması halinde hangi kuralların uygulanacağı hususunda ise açık bir hüküm bulunmamaktadır. Kanaatimizce, böylesi bir durumda bulan kimsenin ödül almasına imkân olmayıp; definenin tamamı herhangi bir yükümlülük altında bulunmaksızın içinde bulunduğu taşınır ya da taşınmaz malikine ait olmalıdır.

IV. BULAN KİŞİNİN HAKKI: ÖDÜL ALACAĞI

A. Genel Olarak

TMK m. 772'deki hükme göre; *"defineyi bulan kimse, değerinin yarısını aşmamak üzere uygun bir ödül isteyebilir."*⁵⁷ İlgili hükümden anlaşılabacağı üzere; Türk hukuku açısından bulan kişinin hakkı, Alman

⁵⁵ 27.01.1984 tarih ve 18294 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁵⁶ Define Arama Yönetmeliği m. 7/ç, m. 10.

⁵⁷ 743 sayılı Eski Medeni Kanun'daki (EMK) define hükümlerinin düzenlendiği maddelere bakıldığında ödül kavramı yerine ikramiye kelimesinin tercih edildiği görülmektedir. (EMK m. 696) Lakin 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda define bulan kişinin hakkının, bir ödül alacağı niteliğinde olduğu belirtilerek ikramiye kavramının kullanılmasından vazgeçilmiştir. (TMK m. 772) Bkz. Mustafa Reşit Karahasan, Mülkiyet ve Kat Mülkiyeti Hukuku: Mülkiyet Hukuku-İlgili Mevzuat-Doktrin Yargıtay Kararları, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1999, s. 2742. Hâlihazırda yürürlükte olan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'ndaysa kültür varlığı bulan kimselerin, ödül yerine bir ikramiyeye hak kazanacakları yazılıdır. (KTVKK m. 64) Her ne kadar doktrinde, söz konusu kelimeler, aralarında bir fark olmaksızın birbirlerinin yerine kullanılmış olsa da çalışma içerisinde mevcut kanunların lafzı uyarınca defineyi bulan kimsenin alacağı için "ödül", kültür ya da tabiat varlığı bulan kimsenin alacağı için ise "ikramiye" kavramları kullanılmıştır.

ve Fransız Medeni Kanunları'ndaki benzer hükümlere nazaran kısıtlı bir nitelik arz etmektedir. Zira TMK'da diğer ülkelerin muadil düzenlemelerinden farklı olarak, bulan kimseye, bulduğu mal üzerinde bir aynı hak tanınmamış ve kişinin yalnızca mülk sahibine karşı ileri sürebileceği bir şahsi hakka sahip olduğu kabul edilmiştir. Bu şahsi hakkın sınırı da yine kanun koyucu tarafından definenin değerinin yarısı olarak takdir edilmiştir. Fakat defineyi bulan kişi, bunu kendi mülkü içerisinde keşfederse bu halde zaten mülkiyet hakkına sahip olacağı için ayrıca bir ödül alacağı hususu gündeme gelmez. Bu sebeple definenin, bulunduğu yerin maliki tarafından değil; fakat intifa ya da oturma hakkı sahibi, kiracı veya herhangi bir üçüncü kişi tarafından tesadüfen bulunması durumunda özel hukuk kaynaklı bir ödül alacağı doğmaktadır.⁵⁸ Bu alacağın, resen dikkate alınması mümkün olmayıp; doğrudan doğruya bulan kişi tarafından mülk sahibinden talep edilmesi gerekmektedir.⁵⁹ Ayrıca özel hukuk alacağı mevzu bahis olduğu için ödülün miktarı noktasında ihtilaf halinde hukuk mahkemeleri görevli ve yetkilidir.⁶⁰

B. Bulan Kişi Kavramı ve Ödüle Hak Kazanacak Kişinin Niteliği

TMK ve ilgili mevzuatımızda ödüle hak kazanacak kimsenin kim olduğu ve kanundan doğan şahsi alacak hakkının hangi an elde edileceği hususlarına ayrıntılı bir biçimde yer verilmemiştir. Dolayısıyla mevzuatımızda, defineyi bulan kişi sıfatının; değerli eşyayı ilk gören, ilk defa define olduğunu fark eden ya da malı ilk kez zilyetliğine geçiren kişilerden hangisine ait olduğu açık değildir. Kanaatimizce bu sıfat; definenin bulunduğu taşınır veya taşınmaz malikine ya da kolluk kuvvetlerine haber verilmesi, buluntunun kaybolması ya da zarar görmesinin engellenmesi gibi amaçlarla mal üzerinde ilk defa doğrudan doğruya fiili hâkimiyet tesis eden kimseye aittir.⁶¹ Keza ödül hakkının, malı ilk gören veya onun bir define olduğunu fark eden kimseye tanınması halinde çeşitli ispat sorunları ortaya çıkacaktır. İspat hukuku açısından yaşanabilecek bu yöndeki olası sorunların önüne geçebil-

⁵⁸ Kurtoğlu, s. 368; Gürsoy/Eren/Cansel, s. 683.

⁵⁹ Esener/Güven, s. 343.

⁶⁰ Erdoğan, s. 532.

⁶¹ Benzer yönde bkz. Hill, s. 49.

mek amacıyla defineyi bulan kişi sıfatının, bir adi karine olarak, mal üzerinde fiili hâkimiyet kuran kimseye ait olduğunun kabulü yerinde olacaktır.⁶²

Taşınır veya taşınmaz malikinin definenin mülkiyetini iktisap edebilmesi için maddi bir fiiline hatta haberinin dahi olmasına gerek yoktur. Zira kazanım kendiliğinden, hukuk gereğince (*ipso iure*) gerçekleşmektedir. Bundan ötürü, buluntunun içine gizlendiği eşyanın maliki açısından fiil ehliyetine ihtiyaç duyulmadığı gibi ayırt etme gücüne sahip olunması dahi gerekmez.⁶³ Fakat defineyi bulan kişi sıfatı açısından aynı durum söz konusu değildir. Ödül hak kazanabilmek için bulan kişinin eşyayı açığa çıkarma fiiline ve buluntu üzerinde fiili hâkimiyet kurma iradesine (*animus possidendi*) ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple, ayırt etme gücüne sahip olmayan tam ehliyetsizler, keşfeden sıfatını haiz olarak ödül almaya hak kazanamaz.

Bulan kişi kavramı bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer husus, definenin keşfediliş biçimiyle ilgilidir. Bu bağlamda, her ne kadar kanunda açıkça yer almasa da TMK'da ödül kazanılmasıyla ilgili öngörülen hükümlerin, definenin yalnızca tesadüfen bulunması ihtimaline özgü olduğu açıktır. Çünkü malik ya da üçüncü bir kişi tarafından gerekli makamlardan izin alınarak bilinçli bir şekilde define arandığında özel hüküm niteliğinde olan Define Arama Yönetmeliği m. 18 uyarınca TMK'ya nazaran farklı kurallar uygulama alanı bulacaktır. Ancak define bulmak saikiyle izinsiz bir biçimde başkasının mülkünde arama yapılması ve bir buluntunun elde edilmesi durumunda nasıl hareket edileceği noktasında mevcut bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanımızca bu halde, bulan kimsenin ödül alacağına hak kazanması söz konusu olamaz. Nitekim bulan kişinin, tesadüfe dayanmayan, izinsiz şekilde bulduğu definelerden dolayı ödüllendirilmesi, kaçak kazı ve sondajların önünü açacaktır. Bundan dolayı böylesi bir durumda, taşınır ya da taşınmaz mülk sahibinin, bulan kimseye karşı yerine getirmesi gereken herhangi bir yükümlülüğünün

⁶² İstisnaen, mal üzerinde fiili hâkimiyet kurulması mevcut olaydaki koşullara göre mümkün değilse, bu halde, defineyi bulan kişi sıfatı; onu ilk defa fark edip somut bir aksiyon olarak definenin varlığı hakkında ilgililere haber veren kişiye ait olmalıdır. Örneğin, malın çok büyük bir toprak yığını altında kalmış olması ya da su altında oldukça derin bir yerde bulunması bu türdendir.

⁶³ Esener/Güven, s. 343.

mevcut olmadığı kabul edilmelidir.⁶⁴ Ödül oranlarının ve uygulanacak hukukun izinli arama faaliyeti veya tesadüfen define bulunması ihtimallerine göre değişebilmesi sebebiyle konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından bu hususların detaylı bir biçimde ayrı ayrı incelenmesi yerinde olacaktır.

C. Definenin Ruhsatlı Arama Faaliyeti Sonucu Bulunması

Türk hukukunda, kaçak kazıların önlenmesi maksadıyla definelerin, izinli bir biçimde ruhsat almak suretiyle aranmasına imkân sağlanmıştır.⁶⁵ Bu bağlamda; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile Türk Medeni Kanunu'na dayanılarak Define Arama Yönetmeliği çıkarılmış olup; bahsi geçen Yönetmelik ile ruhsatlı define arayıcılığı noktasında çeşitli özel hükümler getirilmiştir.⁶⁶ İlgili Yönetmeliğin 5. maddesinde belirtildiği üzere; “*define aramak isteyen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gerçek kişiler, define arayacakları yerin bağlı olduğu mülki amire bir dilekçe ile müracaat ederler. Söz konusu maddeden de anlaşılacağı gibi yalnızca Türk vatandaşı gerçek kişilere define arama amacıyla ruhsat alabilme imkânı tanınmış ve yabancılar ile tüzel kişiler yönetmelik kapsamı dışında tutulmuştur.*”⁶⁷

⁶⁴ İspanyol ve Fransız hukuklarında da definenin üçüncü bir kimsenin arazisinde izinsiz arama sonucu bulunduğu bulan kişiye bir hak tanınmayacağı kabul edilmiştir. Bkz. Belinda Rodríguez Arrocha, “El Tesoro: Evolución histórica y doctrina”, *Anales de la Facultad de Derecho*, 2006, N° 23, s. 47.

⁶⁵ Ancak mülk sahibi, arazisinde define olabileceği varsayımıyla kazı faaliyetlerine izin vermesi için zorlanamaz. Bkz. “Davacılar, kiraladıkları taşınmaz malda define ve eski eserler bulunduğunu ileri sürerek bunların kazılıp meydana çıkarılmasına taşınmaz mal sahibi davalının engel olduğunu, bu itibarla muarazanın önlenmesini istemişlerdir. Medeni Kanun’un 696’ncı maddesinde defineden söz edilmekte ve definenin içine gömüldüğü veya saklandığı taşınmaz malın sahibinin mülkü olduğu belirtilmekte son fıkrasında da defineyi keşfedenin ikramiyeye hakkı olduğu açıklanmaktadır. Maddedeki açık sözlerden defineyi keşfedenin hakkının yalnız ikramiyeye ilişkin olup taşınmazın malikini kazı için zorlamaya elverişli bir hüküm çıkarılması mümkün değildir.” Y. 4. HD, T. 14.12.1965 E. 964/9087 K. 7349. Karar metni için bkz. Karahasan, s. 2743.

⁶⁶ İlgili dayanak maddesinin tam hali şu şekildedir: “Bu Yönetmelik 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 50’nci maddesine, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 772’nci ve 773’üncü maddelerine ve 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu’nun ekinde yer alan (8) sayılı tarife hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.” (DAY m. 3)

⁶⁷ Döndü Kuşçu, “Define Arama Yönetmeliğinde Yapılan Değişikliklere Dair Değerlendirmeler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2022, S. 50, s. 102.

Define arama talebini alan mülki amir, müracaatı alır almaz başvuru dosyasını en yakın müze müdürlüğüne göndererek başvurunun evraklarında eksik olup olmadığı ile belirtilen bölgede arama faaliyeti yapılmasında sakınca bulunup bulunmadığını tespit ettirir. Kişinin kendi mülkü içerisinde de ruhsat alarak define aramasını engelleyebilecek bir hüküm yoktur⁶⁸. Ancak başkasının arazisinde define aramak isteniyorsa mülki amirlikten ruhsat talep edilirken mutlaka mülk sahibinin onayını belirten bir belgenin de sunulması lazım gelir.⁶⁹ İlgili bölge müze müdürlüğü yapacağı incelemeler sonucunda, başvuru tarafından Define Arama Yönetmeliği'ne uygun bir müracaat dilekçesi verildiği ve istenen yerde define aranmasında engel olmadığı sonucuna varırsa, hazırlayacağı olumlu raporu, bölge valilik makamına sunar. Son olarak bahsi geçen Yönetmeliğin 10. maddesi gereğince; *“valilikçe yapılan değerlendirme neticesinde müracaatın uygun bulunması durumunda, müze müdürlüğünce hazırlanan ruhsat, define araması yapılacak ilin valisi tarafından imzalanır.”* Bölge valisi tarafından define arama ruhsatının imzalanıp müracaat sahibine teslim edilmesiyle birlikte yapılacak kazı ve sondaj faaliyetleri hukuka uygun hale gelmektedir.⁷⁰

⁶⁸ Define Arama Yönetmeliği'nde yalnızca 2863 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinde belirtilen yerler ile sit alanları ve mezarlıklar içerisinde kazı yapılamayacağı hükmü bulunmaktadır. Başvuru dosyasını alan müze müdürlüğü, define aranacak alanın bu nitelikte olup olmadığı hususunu re'sen inceler. Bkz. DAY m. 9.

⁶⁹ DAY m. 7'de ruhsat alınabilmesi için mülki amirliğe verilecek müracaat dilekçesine ek olarak define aranacak yer sahipli ise; gerçek kişilerden noterden tasdikli muvafakatname, tüzel kişilerden de yetkili organlarından alınacak onayın sunulması gerektiği ifade edilmiştir.

⁷⁰ 21.07.2020 tarihinde, Define Arama Yönetmeliği'nin bazı hükümleri değiştirilmiş ve define ruhsatı için aranan şartlar ağırlaştırılmıştır. Bu değişikliğe; Gümüşhane iline bağlı Dumanlı Köyü sınırları içerisinde bulunan Buzul Çağı'ndan kalma karstik bir göl içerisinde yürütülen kazı ve sondaj faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan tahribatlar sebep olmuştur. Gerçekten de Dipsiz Göl olarak adlandırılan karstik göl yüzeyinde ilgili makamlardan izin almak suretiyle define aranmış ve bu amaçla gölün suyu toprakla doldurularak kurutulmuştur. Göl alanının tahrip edilmesi sonucunda olay medyaya yansımış, ruhsatın hazırlanmasında özensiz davranan yetkililere soruşturma başlatılmış ayrıca Define Arama Yönetmeliği'nde değişikliğe gidilerek başvuru tarafından ibraz edilmesi zorunlu müracaat belgeleri arasına Çevresel Etki Değerlendirme Raporu da eklenmiştir. Dolayısıyla yeni Yönetmelik hükümleri gereğince 21.07.2020 tarihinden itibaren define arama ruhsatı çıkarılabilmesi için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan Çevresel Etki Değerlendirme Raporu alınması zorunludur. Dipsiz Göl'ün tahrip edilmesi akabinde yapılan değişiklikler kapsamında su altında define aranamayacağı hususu

Ruhsatın kimin adına düzenlendiği hususu bilhassa defineyi bulan kişi sıfatının kime ait olacağı ve ödüle kimin hak kazanacağı noktasında önem arz etmektedir. Şöyle ki Türk hukukunda bilinçli bir şekilde define araması yapıldığı takdirde defineyi bulan kişi sıfatı, doğrudan ruhsat sahibi işverene ait olmaktadır. Başka bir ifadeyle; arama faaliyetleri sırasında definenin, ruhsat sahibi kişi haricinde kazı operatörü, kepçeci ya da arama çalışmalarına yardım etmek isteyen gönüllüler tarafından bulunması durumunda bu kimseler, hukuken, defineyi bulan kişi sıfatını kazanamaz. Çünkü bu kişiler ile ruhsat sahibi define arayan kişi arasında hizmet, vekâlet veya vekâletsiz iş görme şeklinde özel bir hukuki ilişki bulunmaktadır.⁷¹ Dolayısıyla bu kimseler, kendi ad ve hesaplarına değil; fakat ruhsat sahibinin ad ve hesabına define arama faaliyetlerine katılmaktadır. Nihayet Yargıtay da hukuki anlamda defineyi bulanın ve dolayısıyla ikramiye almaya hak kazanacak kişinin, işçileri istihdam eden ruhsat sahibi kimse olduğunu belirtmiştir.⁷²

DAY m. 18 gereğince, define araştırması sonucunda bir bulguya rastlanırsa öncelikle, buluntunun ekonomik değeri, Hazine ve Maliye Bakanlığı'na tespit edilir.⁷³ Sonrasında ise bulan kişiye, tespit edilen değer üzerinden bir ödül verilmesi hususu gündeme gelecektir. Her ne kadar bu şekilde bulunan tüm definelerin değer tespiti doğrudan

da özel olarak Yönetmelik metnine dâhil edilmiştir. Konuyla alakalı ayrıntılı bilgi için bkz. Kuşçu, Define Arama Yönetmeliğinde Yapılan Değişiklikler, s. 93-114.

⁷¹ Sirmen, s. 548; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 757.

⁷² Kararlar için bkz. Feyzioğlu, s. 189.

⁷³ Bu tespit, definenin bulunduğu yerin mülkiyet sahibinden bağımsız olarak her halükarda Hazine tarafından yapılır. Dolayısıyla arama faaliyetleri sonucunda define, özel kişilere ait bir mülk içerisinde bulunsa dahi buluntunun değerine mülk sahibi karar veremez. Öte yandan, define aramasının, define aranacak yere en yakın müzeden görevlendirilecek iki ihtisas elemanının denetiminde yapıldığı belirtilmelidir. (DAY m. 11) Buluntunun, bu kişiler tarafından kültür ve tabiat varlığı olabileceği şüphesine varılırsa arama faaliyetleri derhal durdurulur ve durum Kültür ve Turizm Bakanlığı'na iletilir. Sonrasında Bakanlık tarafından kurulacak üç kişilik bir uzman heyetince yapılacak değerlendirmeler sonucunda buluntunun gerçekten de kültür veya tabiat varlığı olduğu kanaatine varılırsa ilgili eser müzelere teslim edilecektir. Ancak buluntunun define olduğu sonucuna ulaşırsa taşınır, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na değer tespitinin yapılması amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı'na teslim edilir. Bkz. DAY m. 17; Eren, s. 514, dn. 90. Ruhsat sahibi bulan kişinin özel hukuk kaynaklı ödül alacağı da yalnızca buluntunun, define olarak nitelendirilmesi halinde bahis konusu olacaktır.

doğruya Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yapılırsa da ruhsat sahibinin ödül alacağıının muhatabı, Bakanlık değil definenin bulunduğu yerin mülk sahibidir. Zira bu halde de ödül alacağını ortaya çıkaran hukuki ilişki, ruhsat sahibi kişiyle definenin maliki arasında kurulmaktadır. Ancak talep edilebilecek ödül miktarları bakımından Define Arama Yönetmeliği'nde, Türk Medeni Kanunu'ndaki genel hükümlere nazaran farklı ihtimalleri kapsayacak biçimde daha ayrıntılı paylaşım usulleri öngörülmüştür. Ayrıca TMK'dan farklı olarak ruhsat sahibinin yanı sıra Hazine'ye dahi mülk sahibinden belirli durumlarda ödül talep edebilme imkânı sağlanmıştır.

Define Arama Yönetmeliği uyarınca; definenin bulunduğu taşınır ya da taşınmaz, Hazine'ye aitse, değerinin % 50'si ödül olarak ruhsat sahibi kimseye verilecektir. Böylesi bir durumda, buluntunun mülkiyeti Hazine'ye ait olacağı için şahsi nitelikteki ödül alacağı da doğrudan Hazine'den talep edilir.⁷⁴ Şayet define, özel kişilere ait olan bir mülk içerisinde bulunursa değerinin %40'ı ruhsat sahibine, %50'si de Hazine'ye verilecektir (DAY m. 18). Bu şekilde doğrudan Yönetmelik hükümlerince; ruhsatı düzenleyen, kazı ve sondaj faaliyetlerini denetlemek üzere personel gönderen ve buluntunun değerini tespit ettiren devlete de definenin değeri üzerinden bir tür ödül alacağı tanındığı görülmektedir. Bakanlık tarafından tespit edilen kıymet oranında oluşan ödül alacağı taleplerini, mülk sahibinin yerine getirmesi gerekmektedir. Böylelikle pratikte, buluntunun maliki olan mülk sahibinin malvarlığındaki artış, yalnızca definenin gerçek bedelinin %10'u kadar olmaktadır. İlgili ödülün malik tarafından nakden verilmesi mümkün olduğu gibi aynen ödenmesinde de hukuken bir engel yoktur.⁷⁵

D. İzinsiz Şekilde Define Aranması

Define bulma saikiyle bilinçli bir araştırma faaliyetinde bulunulmak isteniyorsa mutlaka yukarıda belirtilen prosedürlere uyularak ruhsatlı bir biçimde arama yapılmalıdır. Aksi halde, KTVKK uyarın-

⁷⁴ Erdoğan, s. 530.

⁷⁵ Definenin, doğrudan ruhsat sahibinin mülkünde bulunmasına ilişkin açık bir düzenleme olmamasına karşın, kanaatimize bu ihtimalde ruhsat sahibi, yalnızca Hazine'ye karşı buluntunun değerinin %50'sine tekabül edecek bir meblağı ödül alacağı olarak ödemekle yükümlüdür.

ca, izinsiz define arayan kişiler için öngörülen çeşitli cezalar ile karşı karşıya kalınacaktır. Nitekim bahsi geçen Kanun'un "izinsiz araştırma, kazı ve sondaj yapanlar" üst başlığını taşıyan 74/1. maddesinde "kültür varlıkları bulmak amacıyla, izinsiz olarak kazı veya sondaj yapan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Ancak, kazı veya sondajın yapıldığı yerin, sit alanı veya bu Kanuna göre korunması gerekli başka bir yer olmaması halinde, verilecek cezanın üçte biri indirilir" hükmü yer almaktadır. Kanunun 74/2. maddesindeyse izinsiz olarak define araştırma suçu düzenlenmiş ve bu kimselerin üç aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacakları kararlaştırılmıştır.⁷⁶

Her ne kadar Kanun'un lafzı dikkate alındığında, KTVKK m. 74/1 ile izinsiz kültür varlığı bulmaya çalışanlara, m. 74/2 ile ise izinsiz define araştıranlara ceza verileceği anlamı çıksa da doktrin ve yargı kararlarındaki hakim görüşe göre, kültür varlığı ve define kavramları her iki suç tipini birbirinden ayırmada esas alınacak bir kriter değildir.⁷⁷ Bizim de katıldığımız ilgili görüş uyarınca; KTVKK m. 74/1 ile kültür varlığı veya define bulmak amacıyla izinsiz kazı ve sondaj faaliyetlerine fiilen başlayanlar, m. 74/2 ile ise kazı veya sondaj faaliyetlerine henüz başlayamayıp kültür varlığı ya da define bulma amacıyla izinsiz araştırma yapanlar cezalandırılmaktadır. Bundan ötürü, define arama saikiyle ruhsatsız bir biçimde kazı ve sondaj yapan kimseler de KTVKK m. 74/1 kapsamında suç işlemiş olmaktadır.⁷⁸

⁷⁶ KTVKK m. 74/4'de izinsiz define arama suçunun indirim sebepleri düzenlenmiştir. Buna göre; "izinsiz olarak define araştıran kişinin, hakkında kovuşturma başlayıncaya kadar kendisini bu fiili işlemeye gerekli cihazları temin etmek suretiyle sevk eden kişilerin kimliklerini açıklaması ve yakalanmasını sağlaması hâlinde, mahkeme verilecek cezada indirim yapabileceği gibi, ceza verilmesine yer olmadığına da karar verebilir."

⁷⁷ Yağcı/Taş/Kılıç, s. 719; Erhan Günay, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasasındaki Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024, s. 245.

⁷⁸ Bkz. "Kolluk kuvvetleri tarafından, kaçak kazı yapıldığı ihbarının alınması üzerine, olay yerine gidildiği, olay mahallinde yapılan incelemede, 1 metre genişliğinde, 9 metre derinliğinde bir alanın kazılmış olduğunun tespit edildiği... sanıkların tüm savunmalarında altın ve define bulmak amacıyla geldiklerini beyan ettikleri ve kültür varlığı bulmak amacıyla hareket ettiklerine dair delil olmadığı gerekçeleri gösterilerek 2863 sayılı Kanun'un 74/2. maddesi uyarınca, sanıkların cezalandırılmasına karar verilmesi, Kanuna aykırı olup..." Y. 12. CD, T. 6.11.2014 E. 2013/25577 K. 2014/22119 (Lexpera). Kazı ve sondaj faaliyetleri çoğunlukla bir alet kullanımı gerektirse de bu husus, suçun oluşumu açısından zorunlu bir koşul değildir. Alet kullanılmaksızın el ile yapılan kazı faaliyetleri açısından da KTVKK m. 74/1 tatbik edilebilir. Bkz. Yağcı/Taş/Kılıç, s. 635.

İzinsiz kazı ve sondaj suçu bağlamında dikkat çekilmesi gereken bir diğer husus; kişinin bu faaliyetleri kendi mülkünde gerçekleştirme- siyle bir başkasının mülkünde yapması arasında bir fark olmadığıdır. Zira bir kimsenin, üçüncü kişilerin mülkünde kazı veya sondaj faali- yeti yürütmesi yasak olduğu gibi kişinin, define bulmak amacıyla ken- di evi, arsası veya müstemilatında ruhsatsız olarak bilinçli bir şekilde define araması da yasaktır.⁷⁹ Ayrıca, kazı ya da sondaj faaliyeti sonu- cunda kıymetli bir eşyaya rastlanılmamış olması veya aslında bölgede hiçbir definenin bulunmamasının bir cezasızlık sebebi olmadığı vur- gulanmalıdır.⁸⁰ İlgili faaliyetler sonucunda bir defineye rastlanılması ihtimalindeyse suç konusu kıymetli eşyanın da ayrıca müsadere edil- mesi gerekir. Böylesi bir durumda, tabii olarak, izinsiz define bulan kişinin ödül talep edebilmesi de söz konusu olmayacaktır.

KTVKK m. 74/2'ye göre; *“izinsiz olarak define araştıranlar, üç aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”* Yukarıda bahsedildiği gibi, bu maddede öngörülen cezanın gündeme gelebilmesi için define bula- bilmek amacıyla izinsiz biçimde bir taşınır ya da taşınmaza fiziki mü- dahale teşkil etmeyen kazı ya da sondaj faaliyeti olarak değerlendirilemeyecek eylemlerde bulunulması şarttır.⁸¹ Örneğin, havadan define

⁷⁹ Yağcı/Taş/Kılıç, s. 636. Ayrıca bkz. Y. 12 CD, T. 25.12.2012 E. 2012/13055 K. 2012/28410 (Lexpera).

⁸⁰ Kuşçu, Define Arama Yönetmeliğinde Yapılan Değişiklikler, s. 926-927. Ayrıca bkz. “Definenin elde edilmesi veya araştırmasının yapıldığı yerde definenin mevcut olmasının şart olmadığı gözetilmeden sanıkların mahkûmiyetleri yerine yazılı şekilde ve isabetsiz gerekçe ile beraatlerine karar verilmesi...” Y. 11. CD, T. 16.06.2005 E. 2004/10398 K. 2005/3441 (Kazancı).

⁸¹ Günay, s. 243; Çolak, s. 962; Yağcı/Taş/Kılıç, s. 719. Benzer yönde bkz. “4 sanığın, yanlarında bulunan kazı aletleri ile 5,5 metre derinliğinde kaçak kazı yaptıkları sırada suçüstü yakalandıkları, sanık tarafından gerçekleştirilen eylemin, 5728 sayılı Kanun ile değişik 2863 sayılı Kanun’un 74/1 maddesinde düzenlenen “kültür varlıkları bulmak amacıyla izinsiz kazı yapma” suçunu oluşturduğu, aynı Kanun’un 74/2 maddesinde düzenlenen “izinsiz define araştırma” suçunun oluşabilmesi için sanığın, sit alanı ya da korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı niteliğini haiz yerde, kazı eylemi olmaksızın yüzeysel faaliyetler ile araştırma yapmış olmasının gerektiği, anılan suçları birbirinden ayırmada esas alınacak kriterin, kazı fiilinin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunun olduğu, somut olayda; 2863 sayılı Kanun’un 6. maddesi kapsamında kalmayan bölgede define bulmak amacıyla kazı yapan sanık hakkında 2863 sayılı Kanun’un 74/1. maddesi uyarınca mahkûmiyet hükmü tesis edilmesi gerektiği gözetilmeksizin, hatalı nitelendirme ile sanık hakkında “izinsiz define araştırma” suçundan hüküm kurulması...” (Lexpera).

alanının görüntülerinin alınması, dedektör ile arama yapılması, ses değişikliklerinin belirlenmesi, elektrik iletkenliğinin ölçülmesi, manyetik veya jeofiziksel aramalar yapılması bahsi geçen suçun oluşmasına sebep olabilir.⁸² Lakin izinsiz bir şekilde define bulmak saikiyle araştırma yapan kimselerin bu kapsamda cezalandırılması, arama yaptıkları yerin sit alanı ya da korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı niteliğini haiz bir bölge olmasına bağlıdır.⁸³ Şayet arama yapılan yerin yukarıda belirtilen alanlardan olmaması halinde KTVKK hükümleri değil; Türk Ceza Kanunu'nun genel nitelikteki konut dokunulmazlığını ihlal ya da hakkı olmayan yere tecavüz suçları için belirlenen cezaları uygulama alanı bulacaktır.

E. Definenin Tesadüfen Bulunması

Definenin gömüldüğü ya da saklandığı yerden çıkartılması, define arama amacına yönelik bir faaliyet sonucunda olabileceği gibi tamamen tesadüfi bir biçimde de olabilir. Keza define; tarla sürülmesi, kiralanan evde kalınması veya metro ya da bir fabrika inşaatı sırasındaki temel kazısı sırasında tamamen şans eseri bulunabilir.⁸⁴ Şu ihtimalde, defineyi keşfeden sıfatı, bizzat eşyayı bulan kişiye ait olup; ödül alacağını talep edebilme yetkisi de yine bu kimseye aittir. Fakat defineyi tesadüfen bulan kişi aynı zamanda definenin bulunduğu taşınır ya da taşınmazın malikiye bir ödül alacağı doğmaz. Bu halde definenin tamamı, herhangi bir yükümlülük altında olmaksızın keşfeden sıfatını haiz malike ait olur.⁸⁵

Ödül alacağı mevzuu, definenin, üçüncü bir kişi tarafından başka bir kimsenin mülkünde bulunması durumunda gündeme gelmekte-

⁸² Kanadoğlu, s. 511.

⁸³ "Sanığın... ili,... ilçesi,... Köprüsü mevkiinde izinsiz define araştırması yaptığı, 2863 sayılı Kanun'un 74/2. maddesinde düzenlenen "izinsiz define araştırma" suçunun oluşabilmesi için, sanığın sit alanı ya da korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı niteliğini haiz yerde kazı eylemi olmaksızın, yüzeysel faaliyetler ile araştırma yapmış olması gerektiği, davaya konu ... Köprüsü mevkiinin sit alanı ya da 2863 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında olmadığı belirtilmiştir anlaşılmakla, sanığın atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi..." Y. 12. CD, T. 30.4.2015 E. 2014/17304 K. 2015/7184 (Lexpera). Öte yandan izinsiz kazı yapma suçunda kazı yapılan yerin, sit alanı ya da koruma bölgeleri dışında kaldığı gerekçeyle beraat kararı verilemez. Bkz. Günay, s. 245.

⁸⁴ Erdoğan, s. 521.

⁸⁵ Feyzioğlu, s. 187.

dir.⁸⁶ Bu konuda, TMK m. 772 yalnızca; bizzat kıymetli eşyayı bulan kişinin, definenin ekonomik değerinin yarısını aşmayacak şekilde uygun bir ödül isteyebileceğini hükme bağlamış, ayrıntılı oranlar düzenlememiştir. Burada ilgili buluntunun ekonomik değerini tespit ettirme yükümlülüğü de bizzat mülk sahibindedir. O halde Kanun'un, malike sadece buluntunun değerini tespit ettirip somut olaya göre ilgili değer yarısını geçmeyecek bir ödül miktarını bulan kimseye ödeme yükümlülüğü getirdiği söylenebilir. Ödül miktarı hususunda ihtilaf olması halinde bedeli, hakkaniyete uygun bir şekilde hâkim takdir edecektir.⁸⁷

F. Kültür ve Tabiat Varlığı Bulunması

Bir kimsenin, herhangi bir taşınır ya da taşınmaz içerisinde bilimsel değer arz eden taşınır kültür veya tabiat varlığı keşfetmesi de mümkündür. Ancak bu noktada define ile taşınır kültür ve tabiat varlıkları kavramlarının farklı kavramlar olduğu ve ilgili varlıkların bulunması halinin, define bulunmasına göre farklı kurallara tabi tutulduğu özellikle vurgulanmalıdır. Şöyle ki yukarıda da bahsedildiği üzere bu durumda, bilimsel değeri haiz olan bir eşya keşfedilmesi sebebiyle TMK'nın 773. maddesi gereğince özel kanun hükümleri devreye girecek ve buluntu, KTVKK m. 5 uyarınca devlet malı niteliğinde olacaktır.⁸⁸ Bundan ötürü, söz konusu varlıklar üzerinde define hükümlerine dayanılarak özel mülkiyet tesis edilemez.⁸⁹

Define bulunmasında olduğu gibi kültür ve tabiat varlıkları tesadüfen ya da bilinçli bir arama faaliyeti sonucunda keşfedilebilir. Her iki durum, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu içerisinde detaylı bir biçimde düzenlenmiştir. İlk olarak, bir kimsenin tesadüfen kendi veya başkasının mülkü içerisinde kültür ya da tabiat varlığı bulunması halinde bunu, en geç üç gün içerisinde gerekli makamlara bildirmekle yükümlü olduğu belirtilmelidir. Nitekim KTVKK m. 4'e göre; *"taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını bulanlar, malik oldukları*

⁸⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 757; Akipek/Akıntürk/Ateş, s. 599.

⁸⁷ Saymen/Elbir, s. 449; Esener/Güven, s. 343.

⁸⁸ Sibel Özel, "Türk Hukukunda Kültür Varlıklarının Mülkiyeti", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2018, C. 24, S. 1, s. 228; Kanadoğlu, s. 91.

⁸⁹ Saymen/Elbir, s. 450-451.

veya kullandıkları arazinin içinde kültür ve tabiat varlığı bulunduğunu bilenler veya yeni haberdar olan malik ve zilyetler, bunu en geç üç gün içinde, en yakın müze müdürlüğüne veya köyde muhtara veya diğer yerlerde mülki idare amirlerine bildirmeye mecburdurlar.” Bu ihbarın yapılmamasına cezai bir takım sonuçlar bağlanmakla birlikte aynı zamanda bildirimin teşvik edilmesi amacıyla kültür ya da tabiat varlığı bulunduğunu süresinde yetkili makamlara haber veren kimselere, ikramiye bedeli adı altında bir meblağın ödeneceği kararlaştırılmıştır.⁹⁰

KTVKK m. 64 ve Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye ile İlgili Yönetmelik’te⁹¹ öngörülen ikramiyeler, keşfeden kişi açısından yalnızca tesadüfen kültür ya da tabiat varlığı bulunması haline özgüdür.⁹² Öte yandan bu ödemeler; sadece devlet tarafından varlı-

⁹⁰ Cezalar hakkında 2863 sayılı Kanun’un, “haber verme sorumluluğuna ve kültür varlığı ticaretine aykırı hareket edenler” başlığını taşıyan 67. maddesine göre; “kültür ve tabiat varlıklarıyla ilgili olarak bildirim yükümlülüğüne mazereti olmaksızın ve bilerek aykırı hareket eden kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” Bildirimi yapılmamış olan kültür ve tabiat varlığını satışa arz eden, satan, veren, satın alan, kabul eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ancak, bu durumda birinci fıkrada tanımlanan suçtan dolayı ayrıca cezaya hükmolunmaz.”

⁹¹ Bahsi geçen Yönetmelik, ikramiye hususuyla ilgili detayları düzenleyebilmek adına 11.08.1984 tarih ve 18486 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁹² Her ne kadar KTVKK’nın ikramiyeler ile ilgili düzenlemelerde bulunduğu 64. maddesinde yalnızca taşınır kültür varlıklarından bahsedilse de taşınır tabiat varlığı bulan kimselerin de ikramiye hak kazanabilmesi gerekmektedir. Bu yönde bkz. Ahmet Gündel, Açıklamalı İçtihatlı Eski Eserler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 194. Ayrıca ikramiye alabilmek için ihbar anına kadar, söz konusu eserin varlığından devlet kurumlarının haberdar olmaması gerekir. Bkz. “Dava, Sinop ili Gelincik Mahallesinde yapılan PTT kazısı sırasında bulunan altın sikkelerle ilgili olarak ikramiye verilmesinin reddine ilişkin davalı idare işleminin iptali istemiyle açılmış, İdare Mahkemesince; 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 64’üncü maddesinin (e) bendi ve 11 Ağustos 1984 tarih ve 18486 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye ile İlgili Yönetmeliğin 4’üncü maddesinin 1’inci fıkrası uyarınca ikramiye verilebilmesi için kültür varlığını bulan durumda olunması veya yeni bulunmasına rağmen ilgililere haber verilmemek suretiyle gizlendiğini bilen durumda olunması gerektiği, davacının ise altın sikkeleri bulan ve bu sikkeleri gizleyenleri haber veren kişi durumunda olmadığı, anılan kültür varlıklarının bulunmasından sonra emniyet güçlerine haber verilmesinin veya saçılmış durumdaki sikkelerin toplan-

ğı önceden bilinmeyen eserlerin bulunmasında verilmektedir.⁹³ İkinci olarak, bulan kişiye bir ikramiyenin ödenebilmesi için teslim edilen varlığın, müze komisyonlarınca kurulan değerlendirme komisyonları tarafından 2863 sayılı Kanun'un 23. maddesi kapsamında korunması gerekli nitelikte olduğunun tespit edilmesi şarttır. Zira yapılan tasnif işlemi sonucunda korunması gerekli görülmemeyerek tescil dışı bırakılan varlıklar, ilgililere bir belge düzenlenerek iade edilmektedir. İade edilen korunması gerekli olmayan bu varlıklar için ayrıca ikramiye ödenmez.⁹⁴

Değerlendirme komisyonu tarafından ilgili kültür ya da tabiat varlığının korunması gerekli nitelikte olduğuna kanaat getirildiği takdirde varlığın, müzelere alınması ya da alınmaması şeklinde iki farklı ihtimal ortaya çıkmaktadır. Şu aşamada, korunması gerekli olduğu tespit edilen eserin, müze koleksiyonlarını tamamlayıcı nitelikte olmadığı ve koruma işlemlerinin özel kişiler tarafından yapılabileceğine karar verildiğinde ilgili varlık, "tescile tabi taşınır kültür ve tabiat varlığı belgesi" düzenlenerek bulan kimseye iade edilir.⁹⁵ Bu yöndeki ihtimal-

masına yardım edilmesinin ikramiyeye hak kazanmak için yeterli olmadığı..." D. 6. D, T. 13.10.1993 E. 1992/4833 K. 93/4182. Karar metni için bkz. Kanadoğlu, s. 289.

⁹³ Kanadoğlu, s. 287-288.

⁹⁴ Gündel, s. 194. Yeni bulunan ve süresi içerisinde gerekli kurumlara haber verilen kültür ve tabiat varlıklarının müze müdürlüklerine teslim edilmesiyle birlikte başlayan prosedürler, Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik'te düzenlenmiştir. Yönetmelik hükümleri uyarınca; öncelikle kültür ya da tabiat varlığının teslim edilmesiyle birlikte müze müdürlüğünce üç kişiden az olmamak üzere ihtisas elemanlarından oluşan bir değerlendirme komisyonu kurulur. Kurulan değerlendirme komisyonu, getirilen varlığın, korunması gerekli nitelikte olup olmadığına ve müzelere alınıp alınmamasına ilişkin kararlarda yetkilidir. Varlığı getiren kişi tarafından değerlendirme komisyonunun kararlarına karşı itiraz edilebilir. İtirazın alınmasıyla birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı'na otuz gün içerisinde yeni bir değerlendirme üst komisyonu oluşturulur. Bu komisyonun kararları kesindir. Bkz. Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik, m. 4, m. 8. İtiraz edilen miktar da az görüldüğü takdirde, ilgililerin yetkili idare mahkemesine dava açması mümkündür. Ayrıca değer tespiti ihtilafı dışında kendilerine ikramiye verilmesi reddedilenler idari yargı yoluyla haklarını talep edebilir. Gündel, s. 195.

⁹⁵ Tescile Tabi Taşınır Kültür ve Tabiat Varlığı Belgesi alanlar ilgili müze müdürlüğüne en az üç yılda bir varlığın kendisinde bulunduğu dair bildirimde bulunmalıdır. Gerektiğinde müze müdürlüğü, bu süre dolmadan denetim yapabi-

de de varlığın doğrudan doğruya iadesi sağlandığı için bulan kimseye ayrıca ikramiye ödenmemektedir.⁹⁶

Korunması gerekli nitelikte olduğu uygun görülen eserlerin, müze koleksiyonlarını tamamlayıcı nitelikte olduğuna ve teşhir, bakım, onarım ya da restorasyon işlemlerinin devlet eliyle yapılmasına kanaat getirilirse o zaman varlıklar doğrudan müzelere alınabilir. Bulan kimseye ikramiye ödenmesini gerektirecek durumlar da bu noktada karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak eserin, müzelere alınması uygun görüldüğünde, bölge müze müdürlüğü tarafından bir kıymet takdir komisyonu oluşturulur ve getirilen varlığın değeri takdir edilir.⁹⁷ Kültür veya tabiat varlığı bularak Kanun'da yazılan sürelerle uyup gerekli makamlara haber veren kişilere verilecek ikramiye, kıymet takdir komisyonu tarafından karar kılınan bu değer üzerinden ödenecektir. Ancak verilecek ikramiyenin miktarı; müzelere alınmasına karar verilen tüm eserler için aynı olmayıp, eserin bulunduğu yere göre değişiklik gösterebilmektedir.

Kültür ve tabiat varlığı, keşfeden kişi tarafından bizzat kendi mülkü içerisinde bulundursa müzelere alınacak varlığın kıymet takdir komisyonu tarafından tespit edilen tüm değeri bulan kişiye ödenir.⁹⁸ Kültür ya da tabiat varlığı, bulan kişinin dışında üçüncü bir kişinin

lir veya bildirimde bulunulmasını isteyebilir. Belgede belirtilen kültür ve tabiat varlığını kaybedenlere ve zarar verenlere değeri ödetilir. Bkz. Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik m. 10.

⁹⁶ Tescile tabi tutularak müzelere alınmayıp iade edilen varlıklar açısından KTVKK uyarınca bir ikramiye alınması mümkün olmasa da koşulların sağlanması halinde bulan kişi bakımından TMK'daki define hükümleri işletilerek mülk sahibinden bir ödül talep edilebilmesi söz konusu olabilir. Bu konuda bkz. Erdoğan, s. 532.

⁹⁷ Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik m. 6.

⁹⁸ Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye ile İlgili Yönetmelik m. 3/a'da "varlık, bulanın mülkü içinde ise; Korunması Gerekli Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarının Tasnifi, Tescili ve Müzelere Alınmaları Hakkında Yönetmelik gereğince tespit edilecek değeri usulüne göre ödenerek müzelerce satın alınır" ifadeleri yer almaktadır. Fakat zaten hâlihazırda devlet malı niteliğinde olan ilgili varlıklar için "satın alma" ifadesinin kullanılması yerinde olmamıştır. Çünkü devletin mülkiyetine ait olan bir varlığın, yine devletçe satın alınması düşünülemeyeceğinden ödenecek miktar bir satış bedeli değil ikramiye niteliğindedir. Bu yönde bkz. Kanadoğlu, s. 288.

taşınır veya taşınmazı içerisinde bulunduğu zaman da takdir edilecek bedelin % 80'i ikramiye olarak bulan ile mülk sahibi arasında eşit olarak paylaştırılır. Son olarak kültür ve tabiat varlığı, Devlete ait arazide bulunmuş ise belirlenen bedelin % 40'ı bulan kimseye ikramiye olarak verilecektir.⁹⁹ Bulan kişi dışında, kültür ya da tabiat varlığının gizlendiği durumlarda gizlenme olgusunu haber verenlere ve saklayan kimseleri yakalayan kamu görevlilerine de ayrıca ikramiye verilebilir.¹⁰⁰

Kültür ve tabiat varlıklarının bilinçli ve izinli bir arama sonucunda bulunmasında da hukuken bir engel yoktur. Ancak define aramasına göre oldukça zor koşullara bağlanan bu araştırmalar sonucunda elde edilen varlıklar için bulan kimselere, mülkiyet veya ikramiye hakkı tanınmamıştır.¹⁰¹ Nitekim bu yöndeki kazı ya da sondaj faaliyetleri za-

⁹⁹ İkramiye oranlarının düzenlendiği ilgili madde metni için bkz. Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye ile İlgili Yönetmelik m. 3. Ayrıca kültür ya da tabiat varlığını bulan kişiler birden fazlaysa her birine ikramiye miktarı eşit olarak ödenir. Bkz. "Şu hale göre aynı makine üzerinde görev yapan davacı ile müdahilin toprak altından çıkan kültür varlıklarını birlikte buldukları gibi her ikisinin ortak çabası ile kaybolmaları önlenerek devletin mülkiyetine geçmesinde aynı ölçüde pay sahibi oldukları göz önüne alındığında yasal olarak hak kazanılan ikramiyenin ikisine eşit miktarda ödenmesi gerektiği açıktır." D. 6. D, T. 24.1.1989 E. 1988/2745 K. 1989/111. Karar metni için bkz. Kanadoğlu, s. 289-290.

¹⁰⁰ Bu ihtimalde, ihbarda bulunanlar ile yakalayan kamu görevlilerine; 1905 sayılı Menkul ve Gayrimenkul Emval ile Bunların İntifa Haklarının ve Daimî Vergilerin Mektumlarını Haber Verenlere Verilecek İkramiyelere Dair Kanun m. 1 ve Taşınır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Bulanlara, Haber Verenlere ve Yakalayan Kamu Görevlilerine Verilecek İkramiye ile İlgili Yönetmelik m. 4 hükümleri gereğince ikramiye ödenecektir. Söz konusu hükümlerde belirtildiği üzere devlet tarafından; "a) 5.000 liraya kadar % 30, b) 25.000 liraya kadar (5.000 liradan yukarı olan kısmı için) % 25, c) 50.000 liraya kadar (25.000 liradan yukarı olan kısmı için) % 15, d) 100.000 liraya kadar (50.000 liradan yukarı kısmı için) % 10, e) 100.000 liradan yukarı olan kısmı için- % 7,5 oranlarındaki miktarı, haber veren ve yakalayan şahıslara ayrı ayrı ikramiye olarak ödenir."

¹⁰¹ KTVKK'nın kültür ve tabiat varlığı bulabilmek amacıyla yapılacak olan kazı ve sondaj faaliyetleriyle ilgili hükümlerini içeren 35. maddesi şu şekildedir: "Bu kanun hükümlerine tabi, taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını meydana çıkarmak üzere, araştırma, sondaj ve kazı yapma hakkı, sadece Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir. Bilimsel ve mali yeterliği Kültür ve Turizm Bakanlığı'na takdir ve kabul olunan Türk ve yabancı heyet ve kurumlara araştırma izni, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından; sondaj ve kazı yapma izni Cumhurbaşkanı kararı ile verilir. Kültür ve Turizm Bakanlığı elemanları veya bu Bakanlıkça görevlendirilecek Türk bilim adamları tarafından yapılacak araştırma, sondaj ve kazılar, Kültür

ten bizzat Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca ya da Bakanlık denetim ve gözetiminde çalışacak heyet veya kurumlarca yapılabildiği için keşfedilen korunması gerekli varlıklar açısından bir ihbar söz konusu değildir.¹⁰² Dolayısıyla bu halde, keşifte bulunan kişi veya kurumlara devlet tarafından herhangi bir ikramiye ödenmez.

SONUÇ

Roma hukuku da dâhil olmak üzere birçok hukuk düzeninde hukuki açıdan defineyle ilgili ayrıntılı düzenlemelere rastlamak mümkündür. Definenin iktisabı noktasında Roma hukukundan beri süregelen ve Pandektist Alman Medeni Kanunu ile Fransız Medeni Kanunu tarafından da aynen kabul edilen temel prensibe göre; definenin yarısının arazi sahibine kalan yarısının da defineyi bulan kişiye ait olacağı öngörülmüştür. Türk ve İsviçre hukukunda ise define, yalnızca içinde bulunduğu taşınır ya da taşınmaz malikine bırakılmıştır. Defineyi bulan şahsın mülkiyet hakkı kabul edilmeyip yalnız nisbî bir hak olan ödül talep etme imkânının tanınması, Türk ve İsviçre hukukunda definelerin mülkiyeti hususunda Roma hukuku prensiplerinin benimsenmediğini göstermektedir.

Türk Medeni Kanunu hükümlerince malike sadece, buluntunun değerini tespit ettirip somut olaya göre ilgili değer yarısını geçmeyecek bir ödül miktarını tesadüfen define bulan kimseye ödeme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu şekilde, bulan kişiye bir ayni hak tanınmayıp yalnızca şahsi hak niteliğinde ödül alacağı tanınması, kişiyi bulduğu defineyi saklamaya yöneltebilmektedir. Zira değer tespitini de ilk aşamada bizzat mülk sahibi yapacak ve bulan kişiye ödenecek ödül, bu değer üzerinden belirlenecektir. Hukuk politikası olarak kanun koyucunun bilinçli bir kararı sonucunda varılan bu tercih, bulan kişiyi ma-

ve Turizm Bakanlığının iznine bağlıdır. Askeri yasak bölgelerde yapılacak araştırma, sondaj ve kazı için gerekli ruhsatname, Genelkurmay Başkanlığı'nın iznini müteakip, sözü geçen heyet ve kurumların göstereceği uzmanlar adına düzenlenir. Kültür ve Turizm Bakanlığınca haklı görülebilecek sebep olmadıkça heyet ve kurumlar ruhsatnamedeki üyelerini değiştiremezler."

¹⁰² Bkz. KTVKK m. 48: "Yabancı heyet ve kurumlar tarafından yapılan araştırma, kazı ve sondajlarda Kültür ve Turizm Bakanlığı uzmanlarından bir veya birkaç temsilci bulunur. Türk heyet ve kurumlarınca yapılan araştırma, kazı ve sondajlarda Kültür ve Turizm Bakanlığı adına yetkili bir uzman katılır."

likin keyfiyetine bırakabileceğinden eleştirilebilir. Keyfiyetin önüne geçebilmek adına define bulan kişi, hakkaniyete aykırı bir paylaşım yapıldığını düşünüyorsa derhal hukuk mahkemelerine başvurmalıdır. Böylesi bir durumda, mahkemenin bizzat bilirkişi eliyle definenin değer tespitini yaptırıp gerçek değer üzerinden hakkaniyete uygun bir ödül miktarına hükmetmesi gerekir.

Ödül alacağının gündeme gelebilmesi, öncelikle hukuki açıdan bir definenin keşfedilmiş olmasına bağlıdır. Bir eşyanın hukuken define olarak nitelendirilebilmesi için buluntunun; taşınır bir mal olması, uzun zaman önce gömülmüş veya saklanması, belirli bir değere haiz olması ve malikinin tespit edilememesi şarttır. Ayrıca TMK m. 773 ile define niteliğinin elde edilebilmesi açısından eşyanın bilimsel nitelik taşıması şeklinde müstakil bir olumsuz koşul da öngörülmüştür. Böylelikle bilimsel değer taşıyan, bir diğer ifadeyle, korunması gerekli kültür ya da tabiat varlığı olarak değerlendirilebilecek eşyalar Türk Medeni Kanunu'na define kapsamı dışında tutulmuştur. Bu şekilde, korunması gerekli görülmeyen kültür ve tabiat varlıklarının hukuken define olarak nitelendirilebileceği sonucu karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzden en az 100 yıl öncesi bir döneme ait olmayan etnografik nitelikteki kültür varlıkları ile son altı Osmanlı padişahına ait sikkelerin, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları arasında yer almadığı doğrudan doğruya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda ifade edilmektedir. Bunların dışında, müze müdürlükleri tarafından kurulacak değerlendirme komisyonları tarafından KTVKK kapsamında olmadığına karar verilen eserler de hukuken define olarak değerlendirilebilir. Bir istisna olarak, değerlendirme komisyonunca korunması gerekli nitelikte olduğu tespit edilip; müze koleksiyonlarını tamamlayıcı nitelikte olmadığına karar verilerek bulan kişiye iade edilen kültür ve tabiat varlıklarının da define olarak ele alınması söz konusu olabilir. Zira teşhir, bakım, onarım ya da restorasyon işlemlerinin bizzat müzeler eliyle yapılmasına gerek görülmeyen bu varlıklar üzerinde belirli koşullara uyulması kaydıyla özel mülkiyet kurulabilmesine imkân sağlanmıştır.

Son olarak ruhsatlı bir şekilde define aranmasıyla kültür ve tabiat varlığı aranması arasında büyük farklar olduğu vurgulanmalıdır. Türk hukukunda gerçek ve tüzel kişiler tarafından ruhsatlı bir biçimde

define aranmasına, bu nitelikteki varlıkların özel mülkiyete elverişli olması sebebiyle izin verilmektedir. Kültür ve tabiat varlıklarının aranması faaliyetleri ise kural olarak ilgili eserlerin devlet mülkiyetinde olması sebebiyle bizzat Kültür ve Turizm Bakanlığı'na ya da Bakanlık denetim ve gözetiminde çalışacak çeşitli özel şartları sağlayan heyet veya kurumlarca yapılmaktadır. Uygulamada, özel şartların sağlanamaması sebebiyle Kanun'un etrafından dolaşarak kültür veya tabiat varlığı bulma amacıyla define arama ruhsatı alınmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu noktada yetkili makamların, define arama ruhsatı adı altında kültür varlığı arama faaliyetlerine izin vermemesi ve müracaat sahibinin arama maksadını çok dikkatli bir biçimde incelemesi büyük önem arz etmektedir.

Hukuka uygun bir şekilde define arama izni bulunan kimselerin araştırma faaliyetleri sonucunda bir buluntuya rastlaması halinde öncelikle ilgili eser, arama sırasında hazır bulunan müze yetkilileri tarafından incelenmelidir. Müze yetkililerinin ilk incelemelerine göre bulunan eşyanın kültür veya tabiat varlığı olabileceği sonucuna varılırsa ayrıntılı değerlendirmelerin yapılabilmesi amacıyla eserin derhal ruhsatı veren müze müdürlüğüne teslimi لازم gelir. Müze müdürlüğünce kurulan değerlendirme komisyonu tarafından ilgili buluntunun, korunması gerekli nitelikte kültür ve tabiat varlığı olduğu kanaati oluşursa bulan kişiye özel hukuk temelli bir ödül alacağı değil kamu hukuku kaynaklı bir ikramiye bedeli ödenmesi söz konusu olacaktır. Buluntunun kültür veya tabiat varlığı olabileceği yönünde bir şüphe olmaması durumunda ise elde edilen defineler, değer tespitlerinin yapılabilmesi için Hazine ve Maliye Bakanlığı'na teslim edilir. Bulan kimseye verilecek ödül, Bakanlık tarafından tespit edilen değer ve Define Arama Yönetmeliği'nde öngörülen oranlar ışığında ödenecektir. Buradaki değer tespitinin, bir idari işlem niteliğinde olması sebebiyle ruhsatlı arama sonucunda define bulan kimsenin ödül alacağı noktasında haksızlığa uğradığını düşünmesi halinde idari yargıya başvurusu gerektiği vurgulanmalıdır.

Kaynakça

Kitaplar

- Akipek Jale/Akıntürk Turgut/Ateş Derya, Eşya Hukuku, Beta Yayınları, İstanbul, 2018.
- Antalya Gökhan, Eşya Hukuku, C. IV/1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- Ayan Mehmet, Eşya Hukuku II Mülkiyet, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2016.
- Koschaker Paul/Ayiter Kudret, Modern Hususi Hukuka Giriş Olarak Roma Hukukunun Ana Hatları, Sevinç Matbaası, 2. Baskı, İzmir, 1993.
- Buckland William Warwick, A Text-Book of Roman Law from Augustus to Justinian, Cambridge University Press, Cambridge, 1921.
- Çolak Nusret İlker, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2. Baskı, 2015.
- Di Marzo Salvatore, Roma Hukuku, çev. Ziya Umur, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1959.
- Erdoğan Belgin, Roma Eşya Hukuku, Der Yayınları, 7. Baskı, İstanbul, 2017.
- Eren Fikret, Mülkiyet Hukuku, Yetkin Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 2016.
- Ertaş Şeref, Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Eşya Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara, 2005.
- Esener Turhan/Güven Kudret, Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, 6. Baskı, Ankara, 2015.
- Guest Anthony Gordon, The Law of Treasure, Archaeopress, Oxford, 2018.
- Gürsoy Kemal/Eren Fikret/Cansel Erol, Türk Eşya Hukuku, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2. Baskı, Ankara, 1978.
- Günay Erhan, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasasındaki Suçlar, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2024.
- Gündel Ahmet, Açıklamalı İçtihatlı Eski Eserler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1996.
- Hill George, Treasure Trove: The Law and Practice of Antiquity, Oxford University Press, Londra, 1933.
- Hübner Rudolf, A History of Germanic Private Law, çev. Francis Philbrick, The Lawbook Exchange Ltd, New Jersey, 2000.
- Josserand Louis, Cours de droit civil positif français I, Recueil Sirey, Paris, 1938.
- Kanadoğlu Sabih, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2007.
- Karadeniz Çelebican Özcan, Roma Eşya Hukuku, Turhan Kitabevi, 5. Baskı, Ankara, 2015.
- Karadeniz Çelebican Özcan, Roma Hukuku: Tarihi, Kaynaklar, Genel Kavramlar, Kişiler Hukuku, Hakların Korunması, Turhan Kitabevi, 14. Baskı, Ankara, 2010.
- Oğuzman Kemal/Seliçi Özer/Oktay-Özdemir Saibe, Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, 16. Baskı, İstanbul, 2013.
- Perozzi Silvio, Tra la fanciulla d'Anzio e la Niobide: Nuovi studi sul tesoro, Vallardi, Milano, 1910.

- Sancakdar Oğuz/Yağcı Pınar/Taşyıldız Şükür / Çırak Ezgi, Kültür ve Tabiat Varlıkları Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- Saymen Ferit/Elbir Halid, Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1954.
- Sirmen Lale, Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, 8. Baskı, Ankara, 2020.
- Söğütlü Özlem, Roma Özel Hukuku, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2021.
- Steinauer Paul-Henri, Les Droits Réels I, Stämpfli&Cie, Bern, 2019.
- Tahiroğlu Bülent/Erdoğan Belgin, Roma Hukuku Dersleri: Tarihi Giriş, Hukuk Tarihi, Genel Kavramlar, Usul Hukuku, Der Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, 2018.
- Umur Ziya, Roma Hukuku: Eşya Hukuku, İstanbul, 1985.
- Umur Ziya, Roma Hukuku: Tarihi Giriş-Kaynaklar-Umumi Mefhumlar-Hakların Hımayesi, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1974.
- Üçer Mehmet, Roma Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 2018.
- Yağcı Ali/Taş Rabia/Kılıç Tuğçe, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Açıklamalı-İçtihatlı), Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, 2016.
- Yetik Nurten, Açıklamalı İçtihatlı Türk Medeni Kanununda Eşya Hukuku, Bilge Yayınları, Ankara, 2007.

Kitap Bölümleri

- Bland Roger/Lewis Michael/Pett Daniel/Richardson Ian/Robbins Katherine/Webley Rob, ed. Moshenska Gabriel, "The Treasure Act and Portable Antiquities Scheme in England and Wales", Key Concepts in Public Archaeology, Londra, 2017.

Makaleler

- Anderson Joseph, "Treasure Trove", *The Scottish Historical Review*, 1903, Vol. 1, No. 1, s. 74-80.
- Aydos Oğuz, "Taşınır Kültür Varlığı Koleksiyonculuğuna İlişkin Değerlendirmeler", *Ankara Barosu Dergisi*, 2008, C. 66, S. 4, s. 62-75.
- Berki Şakir, "Romada Aynî Haklar", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1948, C. 5, S. 1, s. 323-375.
- Bevan Chris, "A New Definition of 'Treasure' under the Treasure Act 1996: Watershed Reform or Missed Opportunity?", *The Modern Law Review*, 2024, Vol. 87, No. 2, s. 430-447.
- Carlyon-Britton Philip William, "Treasure Trove, the Treasury and the trustees of the British Museum", *British Numismatic Journal*, 1905, Vol 1, No. 1, s. 333-348.
- Erdoğan İhsan, "Hukuki Açidan Define", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 27, S. 1-2, s. 513-534.
- Erdödy János, "Le sens de l'expression du trésor dans les sources romaines comme la base des réglementations contemporaines", *Iustum Aequum Salutare*, 2014 (10), s.135-144.
- Feyzioğlu Feyzi Necmettin, "Lükata ve Define", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1955, C. 20, S. 1-4, s. 167-196.

- Güneş Ceylan Seldağ, “Roma Hukukunun Günümüz Hukuk Düzenlerine Etkisi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2004, C. 8, S. 2, s. 75-93.
- Kurtoğlu Serda, “Definenin Hukuki Mahiyeti ve İktisabı”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1955, S. 6, s. 385-389.
- Kuşçu Döndü, “Hukuki Olarak Define Arayıcılığı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2019, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı, C. 25, S. 2, s. 1093-1130.
- Kuşçu Döndü, “Define Arama Yönetmeliğinde Yapılan Değişikliklere Dair Değerlendirmeler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2022, S. 50, s. 93-114.
- Martin Colin, “De la Propriété des Trésors Monétaires”, *Revue belge de Numismatique et de Sigillographie*, 1970, Vol. 116, s. 23-29.
- Martin William/Lushington Godfrey, “The Law of Treasure Trove”, *Journal of the Royal Society of Arts*, 1908, Vol. 56, No. 2883, s. 348-359.
- Özel Sibel, “Türk Hukukunda Kültür Varlıklarının Mülkiyeti”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2018, C. 24, S. 1, s. 215-238.
- Özyıldırım Mehmet Mert, “Taşınır Kültür Varlıklarının Hukuka Uygun Bir Biçimde Devredilebilmeleri Açısından Türk Hukukunda Kabul Edilen Yöntemler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, C. 26 S. 3, s. 393-424.
- Renold Marc-André, “Le droit de l’art et des biens culturels en Suisse: questions choisies”, *Zeitschrift für Schweizerisches Recht*, 2010, Vol. 129/1, s. 137-220.
- Rodríguez Arrocha Belinda, “El Tesoro: Evolución histórica y doctrina”, *Anales de la Facultad de Derecho*, 2006, N° 23, s. 43-54.

Mahkeme Kararları

- Yargıtay 12. CD, T. 6.11.2014 E. 2013/25577 K. 2014/22119.
- Yargıtay 12 CD, T. 25.12.2012 E. 2012/13055 K. 2012/28410.
- Yargıtay 11. CD, T. 16.06.2005 E. 2004/10398 K. 2005/3441.
- Yargıtay 4. HD, T. 14.12.1965 E. 964/9087 K. 7349.
- Yargıtay 12. CD, T. 30.4.2015 E. 2014/17304 K. 2015/7184.
- Danıştay 6. D, T. 24.1.1989 E. 1988/2745 K. 1989/111.
- Danıştay 6. D, T. 13.10.1993 E. 1992/4833 K. 93/4182.

İnternet Kaynakları

- <https://www.kazanci.com.tr> (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)
- <https://www.lexpera.com.tr> (Lexpera İçtihat Bankası)